

Búvópatak

Polgári, kulturális és társadalmi havilap

2016. augusztus – XV. évfolyam 8. szám

Ára: 560 Ft

*Nincs lágyabb, mint a víz,
mégis a köveket kivájja:
nincs külön nála.*

Lao-ce: Az út és erény könyve,
részlet

Hajnali
részegség **2**
Kosztolányi Dezső verse

Kinézek
az ablakon **4**
Farkas Judit novellája

Három farkas **9**
Varga Rudolf regényrészlete

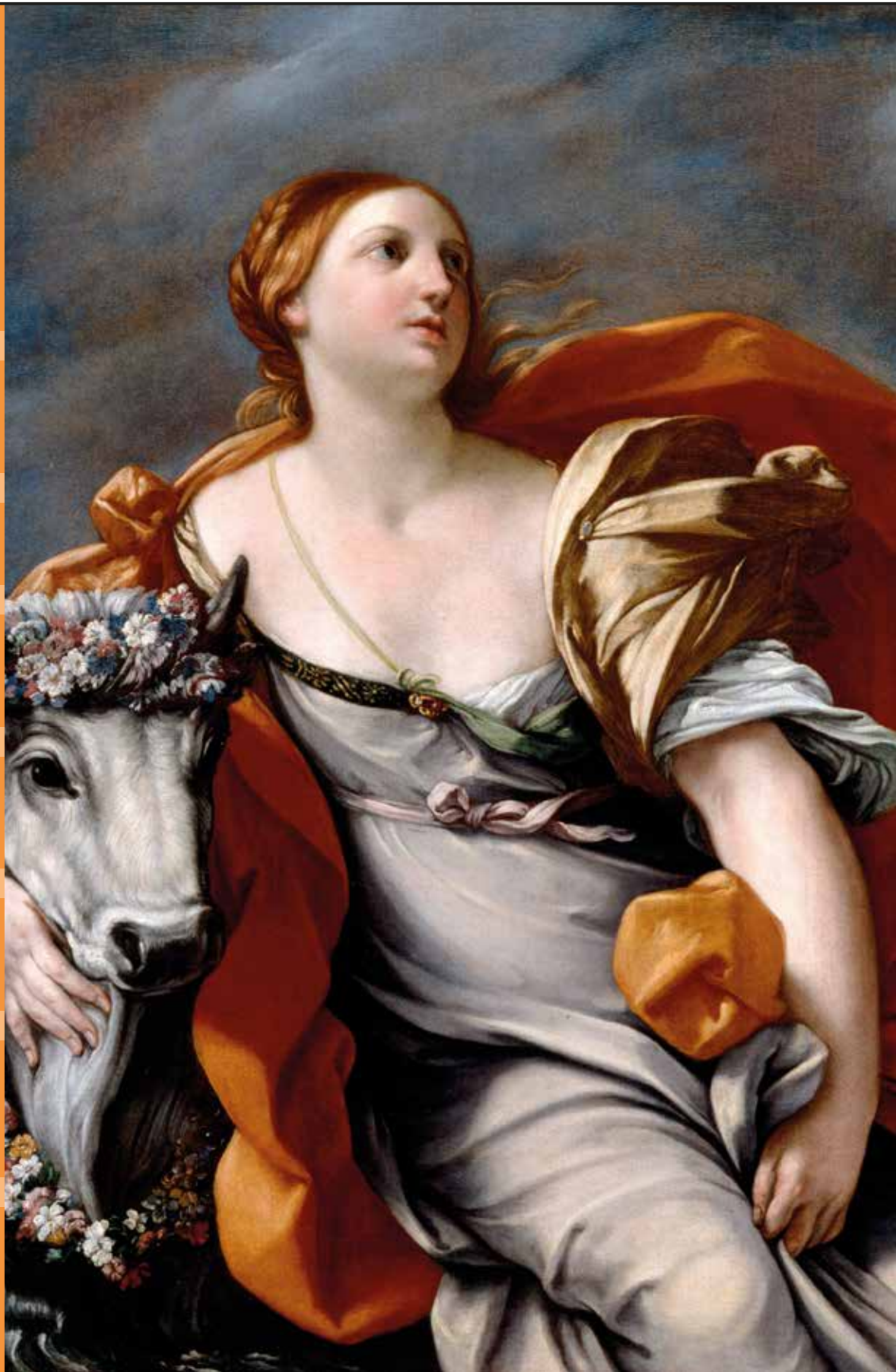
Mándy Iván **13**
a Fradi pályán
Rónay László karcolata

Három csapás **15**
Európára
Csapó Endre tanulmánya

Jézus kért
e feladatára... **19**
*Beszélgetés
Fábry Kornél plébánossal*

A józan tehetség
méltósága **26**
*Németh István
olvasónaplója*

Europé és a bika
Guido Reni festménye

KOSZTOLÁNYI DEZSŐ

Hajnali részegség

Elmondanám ezt néked. Ha nem unnád.
Mult éjszaka – háromkor – abbahagytam
a munkát.

Le is feküdtem. Ám a gép az agyban
zörgött tovább, kattogva-zúgva nagyban,
csak forgolódtam dühösen az ágyon,
nem jött az álom.

Hívtam pedig, így és úgy, balga szókkal,
százig olvasva s mérges altatókkal.

Az, amit irtam, lázasan meredt rám.

Izgatta szívem negyven cigarettám.

Meg más egyéb is. A fekete. Minden.

Hát fölkelek, nem bánom az egészet,
sétálgatok szobámba le- föl, ingben,
köröttem a családi fészek,

a szájakon lágy, álombeli mézek
s amint botorkálok itt, mint a részeg,
az ablakon kinézek.

Várj csak, hogy is kezdjem, hogy magyarázzam?

Te ismered a házam

s ha emlékezni tudsz a

hálószobámra, azt is tudhatod,

milyen szegényes, elhagyott

ilyenkor innen a Logodi-utca,

ahol lakom.

Tárt otthonokba látsz az ablakon.

Az emberek feldöntve és vakon

vízszintesen fekszenek

s megforduló szemük kancsítva néz szét

ködébe csalfán csillogó eszüknek,

mert a mindennapos agyvérsegyénység

borult reájuk.

Mellettük a cipőjük, a ruhájuk

s ők a szobába zárva, mint dobozba,

melyet ébren szepítnek álmodozva,

de – mondhatom – ha így reá meredhetsz,

minden lakás olyan, akár a ketrec,

Egy keltőóra átketyeg a csendből,

sántítva baktat, nyomba felcsörömpöl

és az alvóra szól a

harsány riasztó: „ébredj a valóra”.

A ház is alszik, holtan és bután,

mint majd száz év után,

ha összeomlik, gyom virít alóla

s nem sejtí senki róla,

hogy otthonunk volt-e vagy állat óla.

De fön, barátom, ott fön a derús ég,

valami tiszta, fényes nagyszerűség,

reszketve és szilárdul, mint a hűség.

Az égbolt,

egészen úgy, mint hajdanába rég volt,
mint az anyám paplanja, az a kék folt,
mint a vízfesték, mely írámra szétfolyt,
s a csillagok

lélekző lelke csöndesen ragyog

a langyos őszi

éjjelbe, mely a hideget előzi,

kimondhatatlan messze s odaát,

ők, akik nézték Hannibál hadát

s most néznek engem, aki ide estem

és állok egy ablakba, Budapesten.

*Én nem tudom, mi történt vélem akkor,
de úgy rémlett,
egy szárny suhan felettem...*

Én nem tudom, mi történt vélem akkor,
de úgy rémlett, egy szárny suhan felettem
s felém hajol az, amit eltemettem
rég, a gyerekkor.

Olyan sokáig

bámultam az égbolt gazdag csodáit,

hogy már pirkadt is keleten s a szélben

a csillagok szikrázva, észrevétlen

meg-meglibegtek és távolba roppant

fénycsóva lobbant,

egy mennyei kastély kapuja tárult,

körötte láng gyult,

valami rebbent,

oszolni kezdett a vendégereg fent.

a hajnali homály mély

árnyékai közé lengett a báléj,

künn az előcsarnok fényárban úszott,

a házigazda a lépcsőn bucsúzott,

előkelő úr, az ég óriása,

a bálterem hatalmas glóriása

s mozgás, riadt csilingelés, csodás,

halk női suttogás,

mint amikor már vége van a bálnak

s a kapusok kocsikért kiabálnak.

Egy csipkefátyol

látszott, amint a távol

homályból

gyémántosan aláfol,

egy messze kéklő,

pazar belépő,

melyet magára ölt egy drága, szép nő

és rajt egy ékkő

behintve fénnel ezt a tiszta békét,
 a halovány ég túlvilági kékét,
 vagy tán egy angyal, aki szűzi
 szép mozdulattal csillogó fejékét
 hajába tűzi
 és az álomnál csendesebben
 egy arra ringó
 könnyűcske hintó
 mélyébe lebben
 s tovább rohog kacér mosollyal ebben,
 aztán amíg vad paripái futnak
 a farsangosan lángoló Tejutnak
 arany konfetti-záporába sok száz
 batár között, patkójuk fölsziporkáz.

Szajtátva álltam
 s a boldogságtól föl-fölkiabáltam,
 az égbe bál van, minden este bál van
 és most világolt föl értelme ennek
 a régi, nagy titoknak, hogy a mennynek
 tündérei hajnalba hazamennek
 fényes körútjain a végtelennek.

Virradtig
 maradtam így és csak bámultam addig.
 Egyszerre szóltam: hát te mit kerestél
 ezen a földön, mily kopott regéket,

miféle ringyók rabságába estél,
 mily kézirat volt fontosabb tenéked,
 hogy annyi nyár múlt, annyi sok deres tél
 és annyi rest éj
 s csak most tűnik szemedbe ez az estély?

Ötven,
 jaj, ötven éve – szívem visszadöbben –
 halottjaim is itt-ott, egyre többen –
 már ötven éve tündököl fölöttem
 ez a sok élő, fényes égi szomszéd,
 ki látja, hogy könnyem morzsolom szét.
 Szóval bevallom néked, megtörötten
 földig hajoltam s mindezt megköszöntem.

Nézd csak, tudom, hogy nincsen mibe hinni
 s azt is tudom, hogy el kell mennem innen.
 de pattanó szívem feszítve húrnak
 dalolni kezdtem ekkor az azúrnak,
 annak, kiről nem tudja senki, hol van
 annak, kit nem lelek se most, se holtan.
 Bizony ma már, hogy izmaim lazulnak,
 úgy érzem én, barátom, hogy a porban,
 hol lelkek és göröngyök közt botoltam,
 mégis csak egy nagy ismeretlen Úrnak
 vendége voltam.

Lieber Erzsébet fotója

FARKAS JUDIT

Kinézek az ablakon

Varga Magdolna Dórána és Varga Mária Zitának

Kinézek az ablakon, a parkkal körülvett épületre látok, az emeleti ablakok közötti falmezőkön füzérekkel körbeölelt arcképek profilból, szeretem ezeket a falrészeket, a kagylóboltozatos falfülkék töredezetek, a napsárga homlokzaton leázások nyomai, hatalmas foltokban hullik a vakolat, fenyőfák és díszcserjék az udvaron, az ágak árnyéka rávetődik a penészes falra, elállt az eső, az előkertben sötét bordó, széles levelű tűzpiros kannavirágok virítanak, kicsit odébb természetközeli alapzatú zöld kovácsoltvas kerítés, az utcán autók suhannak el, a platánfák alatt léptek zaja, mélyet szippantok az esőszagú levegőből, nézek ki az ablakon és váratlanul magamat látom, amint a kerítés mellett anyu kezét fogva ballagok egy augusztusvégi napon, fehér blúz van rajtam meg királykék rakott szoknyácska, a hajam rövidre vágva, mert azt mondta anyu, így majd jobban tudom kezelni, hiszen ezentúl magamnak kell megmosni, nézem ezt a palotát, mostantól évekil az otthonom lesz, de csak rémültséget érzek, még erősebben szorítom anyu kezét, mert tudom, ha befordulunk azon a nagy kovácsoltvas kapun, itt fog hagyni, mint amikor kórházba vitt, akkor is azt mondta, én erős kislány vagyok, nem fogok sírni, ő sem sír, de én láttam, amikor átölelt, hogy milyen szomorú, de nem sírtam, mert megígértem neki, az első emeleti ablakból néztem, ahogy megy a fákkal szegélyezett, sárga folyami kavicsal felszórt úton, hallottam, ahogy csi-

korog a lába alatt a kő, meg-megállt, visszanezett, mosolyogva integetett nekem, aztán egyre kisebb lett, végül eltűnt egy kapu mögött, és akkor sem sírtam, amikor felvágták a lábam, a combomon most is ott a helye, nem sírtam, amikor látogatónak jött, akkor se, pedig csak az üvegajtón keresztül tudtunk beszélgetni, a folyosón a látogatók, a kórteremben meg mi gyerekek szorongtunk, engem a többiek állandóan félrelöktek, szoktak csúfolni is, hogy falusi vagyok, és akkor sem sírtam, amikor apu jött értem, mert közben anyu is kórházba került, apu azt sem tudta, hogyan kell engem felöltöztetni, most sem kísért el bennünket, de a vasútigazgatóhoz azért ő ment el, hogy vegyenek fel az internátusba, mert a fájós lábaimmal nem tudnék átjárni vonattal a szomszéd faluba, itt meg egy épületben van az intézet és az iskola, ki sem kell majd lépnem az utcára, ide csak vasutas gyerekek járnak, azt mondta apu, van, aki árva, azért, de vannak akik azért, mert vasúti őrházakban laknak, ahonnan nem tudnak télen iskolába járni, azt már csak évtizedekkel később tudtam meg, hogy az internátus az első és a második világháború alatt hadikórházként működött, hogy a kömmün idején a kommunisták tűszokat helyeztek el itt, hogy 1921 augusztusában Somogy, Tolna és Baranya megye szerb megszállás alól felszabaduló területeinek kormánybiztosi hivatala költözött az épületbe, amikor a lakója voltam, bennünk azt a képzetet keltették, mintha az intézetnek előttünk nem is lett volna története, legfeljebb arról hallottunk, hogy régen fiúk laktak itt, de hogy miért köl-

CsB fotó

toztették őket Kőszegre, azt nem mondták el, a rendszerváltás után véletlenül bukkantam rá egy helytörténeti anyagban, hogy 1953-ig volt fiúnevelő intézet, de akkor, miután a kőszegi nevelőotthon mellett szovjet laktanyát létesítettek, a leánynevelőket és a nevelőnőket át kellett telepíteni, vagy inkább kimenekíteni ebbe az intézetbe, a fiúk pedig mentek oda, őket itt a városban szunytereknek nevezték, ami éhest, éhezőt jelent, kinézek az ablakon, és látom magamat, ahogy anyuval megyünk fel a vörösmárvány lépcsőn, korlát nincs, amibe kapaszkodni tudnék, ezért anyu megfog a hónaljammal fogva, úgy emel fel lépcsőről-lépcsőre, belépünk a lengő üvegajtón, az előtérben egy vasutas egyenruhába öltözött lány igazít el bennünket, hetedikes vagy nyolcadikos lehet, az én osztálytermem jobbra a folyosón az első ajtó, rajtam egyre nagyobb rémület lesz úrrá, hogy itt kell maradni, anyu kopog, aztán benyitunk, néhány velem egykorú lány és az anyukája már benn van, meg egy szép fekete hajú nevelőnő, aki mosolyogva lép felénk, ő Ella néni, mondja, és megsimogatja a fejem, odakísér a padhoz, ahol ülni fogok, aztán a székre letesz egy halom intézeti ruhát, hogy öltözzek át, pont, mint a kórházban, ott is le kellett vetni mindent a fehér csempés hideg fürdőszobában, felvenni a kórházi pizsamát, a kórházi fürdőköpenyt, a kórházi fehér műanyag papucsot, a ruháimat meg elzárták egy szekrényben, most minden holmimat anyu összepakolja egy szatyorba, nem maradhat itt semmi más, csak a barna tolltartóm, a fogkefém, meg a varrókészletem, mert bele kell majd varrni minden ruhába a számomat, az F7-et, kérem a kedves anyukákat, búcsúzzanak el, mondja Ella néni, látogatás minden hónap első vasárnapján lesz tíz és tizenkettő között, legközelebb október 5-én, most pedig köszönjenek el a kislányuktól, anyu szorosán átölel, aztán indul az ajtó felé, már kezében a kilincs, néz rám szomorúan, de biztat a szemével, hogy ne sírjak, minden jó lesz, de én tudom, hogy nem lesz jó, mennék vele haza, ne hagyjon itt, ez nem igazság, aztán becsukódik az ajtó, az osztálytársaim bizalmatlanul méregetnek, hallom, ahogy fojtott hangon sugdolóznak, Ella néni bemutat engem az osztálynak, ketten vagyunk csak újak, a sárbogárdi állomásfőnök lánya is most jött, ő lesz a padszomszédom, két lány segít Ella néninek kiosztani a tankönyveket és a füzeteket, belelapozok a foszladozó táblájú tankönyvekbe, az enyém nincs nagyon összefirkálva, történelem, földrajz, biológia, fizika, orosz, olvasom, ezek mind új tantárgyak, holnap nekünk kell bekötni, most mindent be kell pakolnunk a padba, aztán a hetes hozza egy barna műanyag tálcán az uzsonnát, fél szelet baracklekváros kenyér, nem vagyok éhes, de elmajszolom, Ella néni azt mondja, vacsoráig még ki lehet menni az udvarra, a könyökömmel megtámaszkodom a padon, és nagy nehezen feltornázom magam, a lányok rémülten figyelik a tekerő mutatót, sorakozó van, engem Ella néni maga mellé hív, odabicegek hozzá, ötödik bé in-dulj, mondja a hetes, aztán valóban indulunk is, végig a hosszú folyosón, tantermek előtt haladunk el, hat á, hét bé, nyolc bé, olvasom az ajtókon, a falakon tábláképek, a kijárat előtt látok egy lépcsőt, de nem ijedek meg, mert ha jól nekidöntöm a vállamat a falnak, akkor ezen le tudok lépni, nem túl magas, amikor kiérünk az udvarra, a lányok szétszélednek, a betonozott udvarrész mellett dús lombú, árnyékot adó vadgesztenyefák sorakoznak, a fűrészes szélű nagy levelek között a kerek, tüskés zöld burok itt-ott már megrepedt, és kilátszik a bennük megbúvó csillogó, barna

mag, pont úgy, mint otthon, az állomásépület előtt, ahol játsszani szoktunk, mi, állomási gyerekek, nekem máris hiányoznak a játszótársaim, a gesztenyefák alatt körbe az udvaron vörös salakkal felszórt sétaút, néhányan párban sétálgatnak, mások kisebb-nagyobb csoportokba verődve beszélgetnek, odébb a kézilabdapályán néhány lány dobálja a labdát, kinézek az ablakon, és látom magam, ahogy fekete vászon szoknyában, galambszürke kötött kardigánban, fekete térdzokniban és barna magas szárú cipőben a fal mellé húzódva állok, nézem a többieket, hogyan szaladgálnak, nevetgélnek, én meg csak állok a fal mellett, nehogy meglökjön valamelyik, vagy egy felém pattogó labda térden találjon, mert akkor elesnék, így is csupa seb a térdem, körülbelül egy óra elteltével a hetes megkongatja a bejárati ajtó mellett falra rögzített tompa hangú bádógharangot, ötödik bé be-fe-lééé, kiáltja, és valóban, mindenki elindul befelé, az osztályteremben kezet mosunk,

*...nézem ezt a palotát,
mostantól évekgig az otthonom lesz,
de csak rémültséget érzek...*

én is odalépegetek a mosdókagylóhoz, a kórházban is volt ilyen, tudom, hogyan kell használni, otthon nálunk csak lavór van, megtörölöm a kezem, nagyon igyekszem, mert sorakozó van, megyünk az ebédlőbe vacsorázni, ötödik bé in-dulj, mondja a hetes, miután mindenki beállt a sorba, egy fényárban úszó impozáns előcsarnokon megyünk keresztül, tükörfényes sötétbordó márvány padozat, középen magas lépcsősor vezet az emeletre, két oldalt fehér márványoszlopok, a lépcsőn piros bársonyszőnyeg, vékony arany színű rudakkal rögzítve, a fahordó virágtartókban óriási vízipalmák a belső udvarra néző hatalmas ablakok előtt, áhítattal nézem az aulát, ahogy áthaladunk, pedig nem is sejtem, milyen gyönyörű lesz majd itt a négy-öt méteres karácsonyfa, akkor még azt sem tudom, honnan is tudnám, hányszor fogok majd ezeken a lépcsőkön az énekkarral Kodály- és Bárdos-kórusműveket énekelni, és hányszor mondok itt verset, most csak lépegetek a sorban az ebédlő felé, ahol töpörtyűkrémes kenyér és íztelen tea a vacsora, utána újra sorakozó, és indulunk fel a hálóba, mondják a többiek, a hálóba, ahová az oldalsó lépcsőn kell felmenni, kinézek az ablakon, és látom magam, ahogy a lépcső hideg kovácsoltvas korlátjába kapaszkodva, minden izmomot megfeszítve próbálom a mások számára olyan egyszerű hétköznapi mozdulatokat véghezvinni, remegő térddel lendítem fel a lábam az első lépcsőfokra, de az erőtlenségem miatt visszaesik, próbálom újra, gyenge izmaim súlyát azonban alig bírom tartani, a szívem úgy zakatol, mint ahogy a sínen csattognak a vonatkerekek, a percek idegszagató módon telnek, engem egyre jobban elfog a csüggedés, akkor váratlanul megszólal mellettem egy cérnavékony hang, segítsünk, kérdezi, nézek a hang irányába, két osztálytársam áll a hátam mögött, egy szokásbarna hajú kislány és az ikertestvére, elcsigázottan mondom, hogy igen, köszönöm, és a maradék erőmmel beléjük kapaszkodom, de együtt sem sikerül fellépni, akkor a kislányok megfogják egymás kezét úgy, hogy egymás csuklójába kapaszkodnak, és szólnak, hogy üljek rá nyugodtan, ők pedig elindulnak velem fölfelé a lépcsőn...

TUSNÁDY LÁSZLÓ

Láncolt lelkek

I. felvonás

I. JELENET

SZÍN: Előtérben a tisztli lak, előtte nagy virágoskert, a kerítésen túl gémeskút, gazdasági udvar, ezt egy nagy istálló zárja le. Távolabb a Gógó-patak, annak a partján a leégett magtár, előtte, kelet felé a tűztől megfeketített kereszt. A tisztli lak előtt, a gyepen gyermekek játszanak, énekelnek, táncolnak.

LÁNYOK KÓRUSA:

<i>Körben áll egy kislányka,</i>	<i>Ezt szeretem legjobban.</i>
<i>Lássuk, ki lesz a párja!</i>	<i>Ezzel fordulok gyorsan.</i>
<i>Kit választ, kit szeret igazán,</i>	<i>Add ide a pici kezedet!</i>
<i>azzal fordulok gyorsan.</i>	<i>Hadd forduljak még egyet!</i>

(A fiúk tréfából az iskolában tanult ál-orosz dalocskát éneklük. A jelentését senki sem tudja.)

FIÚK: Nyaffa, uffa gyetasó, harusija, harasó.

(Közben néhány fiú a kút mellett szakszerű mozdulattal gyúrja a sarat, agyagot. „Lepényt” készítenek belőle, majd teljes erővel a földhöz vágják. Nagy, máshoz nem hasonlítható pukkanásféle, különös hang hallatszik.)

AZ ELSŐ FIÚ: Hallottátok? Én duhasztottam a legnagyobbat.

A MÁSODIK FIÚ: Én meg bigézésben vagyok elsőség. Legutóbb is hatszor ütöttem alá.

TÖBBEN: Szeretnénk mi azt látni! Itt a bigénk. Versenytől függetlenül mutasd meg nekünk, mit tudsz! (A fiú nekiveselkedik, a levegőt találja el.)

TÖBBEN: (kajánul) Lebógtél, nagymester...

A MÁSODIK FIÚ: Ha ez nektek öröm, akkor legközelebb is megszerzem nektek. (Ráüt a bigére – felpattintja, de szándékosan suhint mellé) Nesztek. Ennyi eszetek van. Nektek elég ennyi is a szórakozáshoz.

AZ ELSŐ FIÚ: Állj be a lányokhoz, nyámnyilának ott a helye! Toportyán tanító úr is megmondta, hogy a közös játék a fontos, annak az öröme. Az eredmény lényegtelen.

A MÁSODIK FIÚ: Miért csinált akkor éltanulót Ministráns Szaniszlóból? Annak még a neve sem „áll jól” a mai világban...

AZ ELSŐ FIÚ: Annak az esze nem a tanító úr mezsgyéjén jár. Az iskolában nem tudnak vele mit kezdeni. Az igazat el kell ismerni. Mindent otthon tanult meg, a reakció fő fészkeben.

A HARMADIK FIÚ: Jól mondod, de nem lesz ez mindig így. Az ész versenyét is mi fogjuk megnyerni. Erre biztat a tanító úr is. Szerinte ez most átmeneti állapot.

A NEGYEDIK FIÚ: Remélem, az az átmenet sokáig tart, mert ti itt annyit zagyváltok össze, hogy én az egészből semmit sem értek. Édesapám a szülők esti iskolájára jár. Ott ugyanilyen szavakat használnak, de bevallja, hogy ő sem érti a lényegét.

A HARMADIK FIÚ: Apád hetes volt az intézőnél. Azért beszélsz így. Osztályjellegű fertőzésbe estél.

AZ ELSŐ FIÚ: Valami BCG-oltásfélét kellene kitalálni erre a kórra is.

A NEGYEDIK FIÚ: Nincs veletek miről vitatkozni. Hallgassátok meg a szüleitek, nagyszüleitek beszédét, ha egy ilyen „osztályjellegű fertőzés”-t találtok, ne Pesti Miklós legyen a nevem, hanem Szamár Miki.

A HARMADIK FIÚ: Már is az vagy. Én tegnap hallottam ezt a kifejezést. Mégpedig a házunk előtt.

A NEGYEDIK FIÚ: „Házunk előtt folyik el a kanális...” Majális sem volt, sőt csak csizma-lehúzó sár van ott, te mégis ilyen kanálisos szavakra bukkantál. Vakkant a Bodri is izalmában, mert neki a kanálisról errefelé nincs fogalma. A ti kutyátok bölcs. „Szó-vakkant” észlelt az emberi beszéd erdejében. Ám nem csak ő kíváncsi, én is az lettem. Ki vele! Ki volt az, aki ajkára vette ezt a förmedvényt? Nagyapó, nagyanyó, édesapád vagy édesanyád, valamelyik testvéred?

A HARMADIK FIÚ: Én a hangokat hallom. Őszinte akarok lenni. Nem csal az emlékezetem. Toportyán tanító úr hangja csendül a fülemben. Ő jött hozzánk, hogy a szüleimet, rokonaimat átnevelje.

A NEGYEDIK FIÚ: Szerinted a családodat át kell nevelni?

A HARMADIK FIÚ: Az igazat megvallva, nem tudom. Nekem eddig is megfelelték mindnyájan. Ám a közoktatás közfelelőse a tanító úr. Én neki hiszek.

A NEGYEDIK FIÚ: Ha egy újabb tanító úr jön, és mást mond, akkor azt fogod elhinni.

A HARMADIK FIÚ: Nem. Az nem jöhet. A megtalált igazság Toportyán tanító úrnál van.

AZ ELSŐ FIÚ: Rég duhasztanék, de ti valamilyen „szó-focit” játszatok. Bevallom, ahogyan Toportyán tanító úr beszél a szavakról, az nekem magas. Bennetek van valami fantázia.

Kődobálók – Ferenczy Károly festménye

Szívesen játszanék én is a szavakkal, de amit mondotok, az még érdekesebb.

A MÁSODIK FIÚ: Nekem is az. Nem tudom elhinni, hogy ezután az igazság már csak Toportyán tanító szerinti lesz.

A HARMADIK FIÚ: Hinni a templomban kell. A tanító úr azt tanítja, hogy a tudás hatalom.

A NEGYEDIK FIÚ: Akkor miért van az most is Ministráns Szaniszlónál?

A HARMADIK FIÚ: Mert még nem győztük le az osztálykorlátokat.

A NEGYEDIK FIÚ: Aki korlátolt, az így mentegetőzik.

A HARMADIK FIÚ: Ez reakciós duma.

A NEGYEDIK FIÚ: Ez pedig címke.

A HARMADIK FIÚ: Ha azt hiányolod, adok én neked. Rád ragasztom egy óriási lapon: „*Hitvány reakciós!*” Mi több: „*Reakciósok bérence!*”

*...néhány fiú a kút mellett szakszerű
mozdulattal gyúrja a sarat, agyagot.
Lepényt készítenek belőle...*

A NEGYEDIK FIÚ: Azt próbáld megtenni. Ha nincs igazad, azt hiszed, a firkálásaidal, az öklöddel mindent elintézel. Én sem vagyok pipogya fráter. Megtanítalak kesztyűben dudálni.

AZ ELSŐ FIÚ: Örülünk, hogy a háború véget ért! Mi lesz, ha az osztálytársak is kezét emelnek egymásra?

A MÁSODIK FIÚ: Minden kezdődik előlről.

A NEGYEDIK FIÚ: Ne úgy legyen!

A HARMADIK FIÚ: Nem tetszik nekem ez az elágazás.

A MÁSODIK FIÚ: Azt hittem, tudok beszélni. Most pedig nem értelek.

A NEGYEDIK FIÚ: Megfertőzte Toportyán tanító úr.

A HARMADIK FIÚ: Ez szentségtörés! A tanító úrról nem szabad így beszélni.

A NEGYEDIK FIÚ: Remek. A tanító úrnak máris egyedüli tekintélyt és hatalmat adsz. Ő folyton szapulhatja a papokat. Tagadhatja az Istent. Egy szentség nélküli világot hirdet, azt akarja megteremteni, de furcsa és számunkra idegen, tőlünk távol álló szavait is tisztelnünk kell. Különben szentségtörést követünk el.

Ha van józaneszed, magyarázd meg nekem: ha semmi sem szent, hogyan lehet Toportyán tanító úr ellen szentségtörést elkövetni?

A HARMADIK FIÚ: Éppen úgy, ahogyan most beszélsz.

AZ ELSŐ FIÚ: Ha tovább zuhognak itt a szavak, semmit se fogok érteni. A tanító urat én szeretem. Ő minden szentséget, szentségeset megtagadott. Bár ebben sem vagyok biztos. A minap a házuk előtt mentem el. Valamit kalapált, de lehet, hogy az ideológiai kérdéseken törte a fejét, a kalapáccsal a körmére ütött, és így kiáltott fel: „A szentségit!”

A HARMADIK FIÚ: Az nem lehet igaz.

AZ ELSŐ FIÚ: Mi nem igaz? Az, amit a saját szememmel láttam, saját fülemmel hallottam? Miért tanuljuk az iskolában az objektív megismerés útját, ha már a saját fülemnek és szememnek sem hihetnek.

A HARMADIK FIÚ: Ez nagyon egyszerű kérdés.

AZ ELSŐ FIÚ: Hogyhogy egyszerű? Ne higgyek a saját érzék-szerveimnek?

A HARMADIK FIÚ: Ne higgy, mert még polgári csökevény van bennük!

AZ ELSŐ FIÚ: Mi van az én szememben, fülemben? Úgy látszik, az a csökevény valami fülbemászóféle.

A HARMADIK FIÚ: „Buzsuácsökevény” – így már eszedbe juthat. Most idézem a tanító urat.

AZ ELSŐ FIÚ: Ha a saját szememmel látok, saját fülemmel hallok, az buzsuácsökevény.

A HARMADIK FIÚ: Magában még nem az. Azzá teszi az a megközelítés, ahogyan te az észlelt jelenséget értelmezed.

AZ ELSŐ FIÚ: Én elsősorban látni szoktam meg hallani, ha szükséges megtapogatom a tárgyakat, és ami a napnál is világosabb, eszembe se jut, hogy még értelmezem is.

A HARMADIK FIÚ: Épp ez a baj. Ez mutatja, hogy a múlt csökevényének a rabja vagy.

AZ ELSŐ FIÚ: Rab vagyok, mert látok, hallok?

A HARMADIK FIÚ: Kitűnő kérdés.

AZ ELSŐ FIÚ: Ez csak költői kérdés volt. Magában hordozza a választ: nem vagyok rab. Azért pedig végképp nem, mert látok, hallok, érzek, és persze, ha kell, gondolkodom.

A HARMADIK FIÚ: Élénk tévedés. A tanító úr épp haladó gondolkodásunk bűvöletében sokszor elmagyarázta nekünk, hogy minden természetfölötti a hamis látás eredménye.

AZ ELSŐ FIÚ: Én pontosan őt láttam. Azt pedig a tanító úr kívánja a legkevésbé, hogy természetfölötti jelenségnek tekintsük.

A HARMADIK FIÚ: Azt nem, de azt sem, hogy az ő meggyőződéses ajkáról klerikális szavak hangozzanak el.

AZ ELSŐ FIÚ: Az ott káromkodásféle volt.

A HARMADIK FIÚ: Azt is sokszor elmondta, hogy ő minden hamis szót ki akar törölni a szótárból, minden olyat, ami a helyes gondolkodást megzavarja.

AZ ELSŐ FIÚ: Tévedni emberi dolog. A múlt még őt is megkísértheti.

A HARMADIK FIÚ: Ő csak egy kísértetet ismer: a kommunizmus kísértetét.

AZ ELSŐ FIÚ: Akkor miért nem a kommunizmust emlegette?

A HARMADIK FIÚ: Mert az szent a számára.

AZ ELSŐ FIÚ: Szent a számára? Már a kommunizmus is szent lett.

A HARMADIK FIÚ: Kár volt reakciós csöcselékkal szóba elegyednem. Azt bizonyítjátok, hogy az osztályharc az első. Szórszálhasogatással semmire sem megyünk.

AZ ELSŐ FIÚ: Veled még kevesebbre.

A HARMADIK FIÚ: Mit akarsz tőlem tulajdonképpen?

AZ ELSŐ FIÚ: Egy nagyon nehéz dologra vagyok kíváncsi: szerinted kit láttam?

A HARMADIK FIÚ: A tanító úr feleségét.

AZ ELSŐ FIÚ: Azt hiszed, hogy bolond vagyok?

A HARMADIK FIÚ: Nem! Csak az a tény, hogy a világ képei helytelenül objektivizálódnak előtted.

AZ ELSŐ FIÚ: Mit csinálnának előttem a világ képei?

A HARMADIK FIÚ: (rendületlen türelemmel) Helytelenül objektivizálódnak – gyengébbek kedvéért: rosszul tárgyasulnak.

AZ ELSŐ FIÚ: Te megháborodtál. Én ilyen marhaság miatt nem vagyok képes megismerni a tanító urat. Most is fel tudom idézni. Magam előtt látom: nincs rajta szoknya.

A HARMADIK FIÚ: Perverz megközelítés. A lényeg nem a szoknyában van – filozófiánk értelme szerint.

AZ ELSŐ FIÚ: De a tanító úr sem volt szoknyában, és most ő a lényeg. Ennyit beszélni arról, hogy én valóban a tanító urat

láttam-e! Ha így akarjuk megismerni a világot, az hamarabb véget ér, még mielőtt szót értenénk.

A HARMADIK FIÚ: Épp ezért kell az osztályharc. Az antagoniztikus ellentéteket csak így lehet feloldani.

AZ ELSŐ FIÚ: Köszönöm, de hogyan lehet kibékíthetetlen ellentét abból, hogy én kit láttam?

A HARMADIK FIÚ: Úgy, hogy nem ismered be azt, amit korábban már mondtál.

AZ ELSŐ FIÚ: Én azt mondtam, hogy a tanító urat láttam.

A HARMADIK FIÚ: És mit hallottál?

AZ ELSŐ FIÚ: Azt hogy „A szentségit!”.

A HARMADIK FIÚ: Mivel azt csak a tanító úr felesége mondhatta, a fülednek kellett volna hinned és nem a szemednek. Őt hiába akarja nevelni a szegény férje. Más hajlamai vannak. Nem tud elmerülni világunk legújabbban elénekelt titkaiban. A tanító úr ezt a jelenséget azzal magyarázza, hogy nem voltak mindenki szülei oszlopos kommunisták. A feleség ősei között még kulákok is lehettek. Idő kell, míg megérik a tudata, de a tanító úr nagyon türelmes. Nagyon szereti az asszonyát. Minden reménye az, hogy közösen tudják majd építeni a kommunizmust.

A NEGYEDIK FIÚ: Meglátjuk. A mi beszédfofonalunk elszakadt, és ezzel az újabbal nem akarom összekuszálni, de ez az „oszlopos” szó Ministráns Szaniszlót idézi elem. Egyikötök sem tudná a jelentését, ha a mi kitűnő társunk nem magyarázza meg. Csak emlékeztetek titeket arra, hogy a tanító úr beszélt nagy oszlopos kommunista őseiről, de ti nem tudtátok, hogy mi fán teremtek. Tízpercben már majdnem hajba kaptunk, amikor eszembe jutott, hogy a buta és parttalan vita helyett, tiszta vizet is önthetünk a pohárba. Ezért javasoltam, kérdezzük meg Szaniszlót, ő hogyan értelmezi a tanító úr szavát. Osztálytársunk kedvesen és szerényen elmondta, hogy a *Szentek életében* olvasott Oszlopos Simeonról. Ez a szent a sivatag szélén élt. Lemondott minden földi gyönyöréről. Növelte, magasztalta az oszlopát. Fent imádkozott. Folyton ott tartózkodott, esőben, zivatarban, szélviharban. Talán szentbeszédet is mondott, mert egyre többen zárandokoltak ki hozzá, s várták az útmutatását. Szaniszló úgy vélte, hogy az ősmarxisták is ilyen oszlopon álltak, és a saját hitüknek ilyen megvallói voltak. Megjegyezte, hogy kevés képzelőerejük volt, hiszen egy ellentétes világlátás hívei nem másolhatják azt a múltat, annak a fő tényezőit, épp azét, amelyet végképp el akarnak törölni.

AZ ELSŐ FIÚ: Nem bizony. Ezzel én teljesen egyetértek. Toportyánnának a hajlamairól mi is hallunk, pedig a nagyok zárt világából még túl kevés hír jut el hozzánk. Viszont a kezemet a tűzbe teszem azért, hogy Toportyánné nem sok időt tudna kibőjtölni egy oszlop tetején...Bár rikácsoló hangja még onnan is betöltené egész falunkat. Még jó, hogy a hangja is eszembe jutott. Még most is megfájdul a fülem, ha felidézem. Ezt a hangot még a süket sem tévesztené össze a tanító úréval, nemhogy én.

A HARMADIK FIÚ: Nem összetévesztésről van szó, hanem felülírásról.

AZ ELSŐ FIÚ: Mi a frászkarikáról?

A HARMADIK FIÚ: Ezzel aztán levizsgáztál. Ott ül az tanító úr óráján, nem fogod fel nemes tanítását.

A NEGYEDIK FIÚ: (magában kuncogva) Szent meg nemes. Ezeknek annyi eszük sincs, hogy a maguk minősítésére megfelelő szavakat találjanak. Mindent a múlt kelléktárából rángatnak

elő. Elveszik a földet. Elveszik egész régi világunkat, minden-
ségünket. Eltörlésről van szó, azt szajkózzák, pedig csak el-
lajdonítják: lenyúlják a rendes emberek világát, nem csak a
földbirtokosokét, gyárosokét, mert az ő rendességüket lehet
olykor-olykor firtatni, de a tisztességes kétkezi munkásokét is.
Közben azt karattyolják, hogy mindent az érdekünkben cse-
lekszenek. (Halk mondatait a nézők felé mondja Pesti Miki.
A többiek már elégedetlenek a vitával. Egyszerre beszélnek.
Egymás szavába vágnak. Csak foszlányok törnek elő. A kö-
vetkezők: „A tanító úr szent, nemes... a kommunizmus kísértete...”
Csend következik be.)

AZ ELSŐ FIÚ: A te zagyválásod, hogy függ össze a tanítási
órával?

A HARMADIK FIÚ: Elsősorban azzal, hogy én a tanító úrtól a
lényegét sajátítottam el. Ezen az alapon tudom bizonyítani,
hogy te Toportyánné hangját hallottad.

AZ ELSŐ FIÚ: Az isten szerelmére, hagyj már békén ezzel az
őrültséggel, hiszen épp azért véstem az emlékezetembe a je-
lenetet, mert oly hihetetlen volt a számomra. Ha Toportyán-
nétől hallom, nem lepődöm meg. Tudja ő cifrázni a szavakat.
A századik születésnapját váró Mariska néni, már alig hall
valamit, így történhetett a minap, hogy meghallott valamit
Toportyánné káromkodásaiból, és derűs arccal fordult hozzám:
„Zolikám, csakugyan itt van újra a jó világ.” „Honnan gondolja azt
Mariska néni?” „Onnan, fiacskám, hogy már a legpogányabb tanító
úr felesége is a »Mindenszentek litániájá«-t mondja kint, az udvaron.”
„Mariska néni, ez valóban nagyon különös.” Én a nagyothallás szé-
pítő erejére gondoltam, de az idős néni másképp értette.

A HARMADIK FIÚ: (lenézően, nevetve) Hozd el magaddal Ma-
riska nénit a templomból, tanúnak! Sőt, ott is maradhatsz
vele együtt. A saját dialektikád ketrecébe már bemáshatsz. Az
ajtó bezárult. Onnan már nem tudsz kimászni.

AZ ELSŐ FIÚ: Te ősmajom, téged zárunk a ketrecedbe, mert
minden szavad már onnan koppan a fejünkre amúgy is.

...magyarázd meg nekem: ha semmi
sem szent, hogyan lehet Toportyán
tanító úr ellen szentségtörést elkövetni?

A HARMADIK FIÚ: Ketrec: eccpecc, kimehetsz. Ez a hecc, ha
nincs jó válasz, nincs eszed.

A MÁSODIK FIÚ: Jé, Toportyán tanító úr szokott ugyanígy ri-
meskedni.

A HARMADIK FIÚ: Közbekotyogást nem kértem. Te, Akácós
Zoli, pedig már ott csücsülsz a ketrecedben. Azt már koráb-
ban elismerted, hogy nem a tanító urat hallottad. Most utó-
csatározást folytatsz csupán. Nem tudod felidézni Topor-
tyánné hangját. Nem hallod, ahogyan „A szentségit” mondja.
Felülírtad az ő hangját, mert annyira sérti füledet. Lám, a
kórkép, ezért kellett ennyit vitatkozni, de megérte.

AZ ELSŐ FIÚ: Miért érte meg?

A HARMADIK FIÚ: Mert én győztem.

AZ ELSŐ FIÚ: Ki állítja azt?

A MÁSODIK ÉS A NEGYEDIK FIÚ EGYSZERRE: Senki!

A HARMADIK FIÚ: Szamarak! Én senki vagyok? A legélesebb
logikával bizonyítottam Toportyán tanító úr elvhűségét, de ti
azt nem fogjátok fel, ezt még megemlegetitek. Ő az én példa-
képem, és négy szemközt elmondta nekem, hogy eljön az az

idő, amikor tudásban leghyom Ministráns Szaniszlót.

A NEGYEDIK FIÚ: Nem veszed észre, hogy te fél lábon futsz, míg ő teljes bedobással,

A HARMADIK FIÚ: Nem értelek. Zavarosan beszélsz.

A NEGYEDIK FIÚ: Szaniszló a szent könyveket is elolvassa. Te azokat a kezembe sem vennéd. Ő Toportyán tanító úr minden tanítását ismeri, te meg csak őt majmolod.

VARGA RUDOLF

Három farkas

részlet a készülő regényből

Balog atyuskáék kertjének végében hatalmas vadkörtefa állt. Termése kicsiny volt és fogatvájón fanyar. Valójában csak ecetfőzésre volt jó az a vackor, ami még akkor is savanyú volt, ha már szotykosra éretten földre hullott. Az ingünk aljába, ahogyan mondtuk, a gelebünkbe szedtük a vadkörtét. Hazafelé futva azt eszegettük.

De az igazi körte, az Zupcsán bácsinak, a csordásnak a kertjében termett. Két gyermekökölnyi, ízletes, illatos gyümölcsök pompáztak a fán. Zupcsán bácsi esténként büszkén nézegette a várható termést. Sokszor és sokat beszélt gyönyörű körtéfájáról. Mindenütt, ahol csak lehetett. Állandóan szóba hozta, büszkélkedett kincsével. Gyermeki képzeletünket annyira felcsigázta a csoda, hogy mindent kockára tettünk, csak megdézsmálhassuk Zupcsán bácsi kincsét.

Napközben Zupcsán bácsi kint volt a legelőn a csordával. Olyankor a felesége és harapós kuvaszai őrizték a portát. Képtelenség volt bejutni a kertbe. De egyszer mégis átmásztunk a hátsó kerítésen. A fára kapaszkodva majszoltuk a mézédés gyümölcsöt. Az egyik kölyök a kapunál mérgecsigitte a kutyákat, hogy elterelje a figyelmet rólunk. Majszoltuk a körtét mindaddig, amíg az acsarkodó kutyák oda nem rohantak a fa tövébe. Akkor aztán hullottunk a fáról, mint a fergese.

Nekem már nem volt időm a kerítés felé futni a többi kölyök után, mert az őrjögő kuvaszok ott voltak a sarkamban. A váratlanul hazaérkező Zupcsán bácsi a kuvaszok mellett még a csordahajtó kutyáit is a kölykök után uszította. Átkozódva ordított. Kezében karikás ustort cserdítve szaladt felfelé a merdek domboldalon. A többiek a sövényre csimpszkodva próbálták kijutni a kertből, én meg szép halkán kisurrantam elől, a kiskapun.

Szégyenkezniem kéne a történetek miatt, de a kíváncsiság az nagy úr.

Megtévedtem én máskor is, még egészen kisgyerekként is.

Megtévedtem például akkor, amikor húsvét lévén locsolkodni mentem Radácsi Marikáékhoz. Elsőként iparkodtam odaérni, megelőzve az összes kapzszikaparcsi inast, akik csak a pénzért, a haszonért jártak öntözöködni. Velem ellentétben, aki szerelemmel gondoltam Radácsi Marikára, a gesztenyebarna hajú, kőkényszemű kisleányra.

Szedtem a lábam, hogy elsőnek érjek oda. Különös figyelemmel adtam elő a locsolóversikét az előttem pironkodó,

A HARMADIK FIÚ: Ökölbe szorul a kezem, ha ilyen reakciós dumát hallok. Nem tárgyalok tovább, több érvetekkel nem piszkolom be a fületem, de majd büszkék lesztek arra, hogy volt, amikor szóba álltam veletek. Gorzás Zsigát nem becsülitek most meg. Ezt még megbánjátok.

A HÁROM FIÚ EGYSZERRE: Mentsen meg az Isten mindnyájunkat attól!

kimosdatott Marikának, akinek hajába csodálatos rózsaszín masnit kötött az anyukája.

A szülők valahogyan neszét vehették vonzalmamnak, mert ők is megkülönböztetett figyelmességgel, felnőttesen tessékeltek az asztalhoz, melynek közepén egy kancsó sör ékeskedett. Piszkos anyagiakról szó sem lehetett. Engem meg sem sérthettek egy vasketessel, azaz két forinttal vagy egy hímes tojással, hanem sonkával, tormával kínáltak.

Lapos pillantásaimmal simogattam Marikát. Komótosan falatoztam, ahogyan férfiemberhez illik. Radácsi bácsi pedig csak úgy mellékesen megkérdezte:

– Iszol-e sört, Öcsikém?

– Naná! Még szép – vágtam rá.

Délcegen bazsalyogtam Marikára. Radácsi bácsi töltött nekem egy pohárkába és elem tette, ha már olyan nagylegény vagyok.

Felhörpintettem a sört, aztán felkaptam az asztalról a kancsót és ittam, ittam, ittam, amíg csak bírtam. Ittam fuldokolva, szuszogva, mintha a világ összes sörét meg akartam volna inni.

Az asztalra koccantottam az üres kancsót. Kivagyin, és nem csak a diadaltól ittasan néztem körbe a családon. Néztem, néztem, de nem sokáig, mert éreztem, pille ereszkedik a szememre, elnyom valami végtelen fáradtság.

Nem tudom, hogyan keveredtem ki Radácsiéktól. A tavaszi temető zöldellő hantjai közt költögetett édesanyám, akinek szoltak, látták, amint a kisfia cikcakkban bandukolt kifelé a faluból.

Levitézlettem, de hát mit csináljunk?

A Fényeskereszt a Nagypart túlsó oldalán, az útelágazás mellett állt.

*Majszoltuk a körtét mindaddig,
amíg az acsarkodó kutyák oda nem
rohantak a fa tövébe.*

Körülötte magasra nőtt orgona- és puszpángbokrok. Oda jártam fohászni Teremtőmhöz, az én Őstevőmhöz. Ha a szőlőben kapálgató nagyapámnak ebédet vittem, visszafelé mindig megálltam, és mezei virágokból kötött csokrot helyeztem a kereszt tövébe. De sokszor elzarándokoltam csak úgy, látszólag ok nélkül is a Fényeskereszthez. Nem soroltam fel bűneimet, mert nem is voltak. Aprócska botlásaim csupán a létezéssel járó bocsánatos eltévelyedéseknek számítottak.

Nem értettem, miért hívták fényesnek azt a keresztet, mikor arról csak egy rozsdás pléhkrisztus tekintett le rám. Óráig ücsörögtem a lombok árnyékában. Nem imádkoztam, csak kimondott szavak nélkül beszéltem Őstenemhez. Némán, mert a szavakról éreztem, valami ottan, azok körül nem és nem stimmel.

De mintha tudtam volna, a hangtalan fohásznak ereje van, szellemi átjáróként utat nyit a Gazdához, azaz a Góréhoz.

A Fényeskeresztől balkézre kezdődött a Mélyút. Nevét onnan kapta, hogy a szekerek kerekei meg a partról lezúduló esővíz az idők során méteres mélyedést vájtak az agyagos talajba. Az úttól balra, fölfelé a domboldalban voltak a szőlők, melynek parcellái egészen a percesi forrásig sorjáztak. Az út jobb oldalán lefelé szántóföld, egészen a makadámútig.

Éppen ott, azon a területen szántott ki egy kardot nagyapám, még valamikor fiatalabb korában. A kard pengéje nagyot csikordult, amikor az ekevas nekiütöközött. Nagyapám megállította a lovait, és szemügyre vette a barázdából kifordult kardot, amely nem volt más, mint egy valamikori huszárkard.

Nem tulajdonított senki nagy jelentőséget az esetnek. Nagyapám szépen megtisztogatta a fegyvert, és felakasztotta a kamra, mifelénk komora falába vert szögbe. Veron ugyan is semmi pénzért nem lett volna hajlandó beengedni a házba a rozsdás gyilokot.

Kölyökkoromban sokat nézegettem az elkorrodálódott vasat. Leakasztottam a szöggről és kimentem a szalmakazlakhoz. A szemmagasságig érő dudváról elképzeltem, hogy az az ellenség. Egy ideig farkasszemet néztem a gazzal, szuggeráltam az ellenséget, aztán torkomszakadtából ordítva nekirohantam, és csépeltem, vágtam a bitang dudvát, ahogyan azt a mo-

ziban látott háborús filmekben láttam. Alkonyatkor a győztesek révült mosolyával slattyogtam hazafelé.

Úgy gondoltam, megtettem, amit megkövetelt a haza.

Később a termelőszövetkezet vettette be borsóval azt a két-hektáros földet.

Nyaranta oda jártunk zöldborsót szedni. Korareggel kelünk. Zsákkal a hónunk alatt iszkoltunk a Fényeskereszt felé, mert borsót szedni addig jó, míg fel nem szárad a harmat, amíg nedvesek a hüvelyek. Tíz óra után még a legelszántabb, a legnagyobb munkabírású felnőttek és gyerekek is szédelegve ültek le az árnyékba. De akkorra már megszedtünk négy-ötzsáknyi borsót, amivel négy forintot is meg tudtunk keresni.

Egy bermudanadrágos, vaksi, sokdioptriás szemüveget viselő öregszivar, aki a mázsát kezelte, csontra becsapott minket. Csalt a mérleg, csalt az öreg is, de még úgy is örültünk annak a néhány forintnak, amit egy hét múlva fizetett nekünk a konzervgyár.

Czékus bácsi, az átvevő, hosszú csontszipkát szorított kátaránytól fekete fogai között. Egyik cigarettát a másikkal gyűjtötte meg. Úgy nézett ki, mintha éppen szafarivadásatról érkezett volna oda, hozzánk, a világvégi abaúji falucska borsóföldjére, hogy elcsalja a mázsálást. Kinek csalt? A konzervgyárnak vagy magának? Vagy csupán a csalás öncélúsága miatt? Ki tudhatja azt?

Csalás ide, csalás oda én megcsodáltam Czékus bácsi svájci bicskáját. A bicskán, penge mellett villa, kanál, dugóhúzó, konzervnyitó és a fene tudja, mi minden alkalmatosság volt még. Külön világszám volt Czékus bácsi kávéfőzője, mivel azt a barázda szélén is bármikor működtetni tudta.

Belobbantotta öklömnyi spirituszpalackját, háromlábú állványt tett fölé, és már kotyogott is a lángon az aprócska kávéfőző.

Hangyányival többet lehetett szakítani a tövisirtással.

A tövisirtás abból állt, hogy a téesz által telepített faiskolában a parányi csemetek töve között nőtt jézustövist kellett fejszével lecsapdosni. A tövisbokrok rendkívül agresszívek. Egy-két hónapon belül benövik a csemetekertet, elszívják a föld nedveit a hasznos növények elől.

Az irtás könnyű, tiszta és jól fizető munka volt. Aki megtanulta annak technikáját, hogyan kell sérülések nélkül közlekedni a tövisbokrok között, hogyan kell a fejszével oldalról úgy odasuhintani, hogy a hosszú tövis ne érjenek a kezéhez, az naponta akár tíz forintot is kereshetett. A téeszelnök, aki sötét öltönyben, szürke ingben reggeltől estig pendlizett a brigádok között, naponta kitolta biciklijét az erdőszéli faiskolához.

Dicsért minket, milyen szaporán tisztogatjuk a terepet, aztán a hőségtől kókadozva, üveges szemmel elbotorkált a falu felé.

Bakos Marika a szemközti szomszéd jánya.

Velünk, fiúkkal játszik a szalmakazalban. Bukfencezünk lefelé az aranyszálak között, de a szemünket ugye nem tartjuk csukva olyankor sem. Meg-megvillan Marika csupasz poposija, meg hát ott is fellibben a szoknya, ahol kinő a Marika lába. A férfiszem pedig, ha még csak kezdő is, érdeklődve nézi a villanásokat.

Marika rigónak hívta azt a testrészét, amit mi később minden másnak neveztünk, csak rigónak nem, pedig a csodálatos leleményű magyar nyelv talán arra a női testrészre tud legtöbb elnevezést. Bakos Marika szeme azontájt úgy csillogott, mint a kistrókáké.

Mostanra már fátyolossá vált az a csodás tekintet.

Fél évszázaddal később ülök a vasárnapi nagymisén, ahol Marika perselyez.

Ülök a kétszázötven éves falak közt, a dohszagot árasztó krasznokvajdai Szűz Mária Neve római katolikus templomban. Fene sem tudja, hogyan van az, harangszóra elindul a lábam. Akár tetszik, akár nem, visz engem is a vasárnapi nagymisére. Pedig tudva tudom, kártékony megvezetés, hókuszpókusz, parasztvakítás az egész, ami a templomfalak között történik. Kártékony, merthogy Őstennek nincs szüksége semmilyen templomra. Az ő temploma mi vagyunk, mi, elkorcsosodott lelkek, kik magunkban hordjuk a mindenséget, és őt magát, a Teremtőt is. Mert mi mindnyájan istenemberek vagyunk, akármilyen „bűn” tapad is a lelkünkre.

Ősten nem mond le rólunk soha, csak mosolyog a sátán, a gonosz démonok settenkedésén. Jobb, ha mindenki megérti, Ősten soha nem mond le rólunk, emberekről, mint ahogyan egyetlen teremtményéről sem. Benne lakik a minden gyarlóságtól mentes állatokban, a kutyaiban, a rókaiban, a sakálban, de az utolsó fűszálban is. Ezért aztán, ha túljutunk azon az utolsó szívdobbanáson, megtudjuk, mindvégig ott volt bennünk, pedig nem vár minket „odaát” semmilyen ősz szakállú, fehér hálóingos büntető, sem megbocsátó lény.

Marika jön felém a persellyel, százszor láttam már őt így, mégsem értem, hogyan lehetséges az, mivel a mi időnkben sekrestyés, harangzó kizárólag csak férfiember lehetett.

Marika férjezett neve Gergovácné.

Tehát a férje Gergovác, akiről gyerekkoromból semmilyen képet nem őrzök, pedig még a hetedik határban lakók arcát is felismerem, bárhol is találkozom velük. A nevükre általában nem emlékszem, de az idő múlásával átfaragott arcokra mindig. A Gergovácéra viszont nem.

Gergovác amúgy kerkedvezménnyel nyugdíjazott börtönőr, aki státuszánál fogva az átlagembereknél hamarabb élvezi a

nyugdíjas évek örömeit. Egy hónapban egyszer, nyugdíjfizetésekor ő a kocsmá Csekonics bárója. Nemrégiben, amikor a krimóban zárórát kongattak, ő megmakacsolta magát. Nem lehetett vele bírni. A kocsmáros megkönnyebbülésére egyszer csak elaludt. Székestől tették ki a becsületvesztő elé az útra. Bezártak, ahogyan kell.

Csekonics Gergovác másnap már nyitáskor ott volt. Fennhangon reklamált, fenyegetőzött, hogy mindenkit tömlőbe vettet, mert zakójának belső zsebéből zacskóstól eltűnt a teljes nyugdíja.

Senki nem vonult börtönbe.

Szüleim sírját betonozom.

A tikkasztó hőségben homlokomról szemembe folyik az izzadság. Csikordul a kavics, pillanatok alatt megköt a cement a furikban. A zsaludeszka mellett térdelek.

Gergovác áll meg a fejem fölött:

– Őcsi! Tégedet nagyon szeret az Isten – mondja.

Lába előtt térdelve sandítok fel Gergovácra, úgy, mint az oltárképeken a bűnös lelkek a Mindenhatóra. Elfelejttem megkérdezni, miért is szeret engemet annyira az Isten.

Gergovác témát vált. Sorolja, hogy a börtönben a kivégzésük előtt a tábornokek, ezredesek miként könyörögtek az életükért. Ő látta, az előző nap még fellengzős pöffeszkedés az utolsó órákban hogyan váltott át rimánkodásba. Úgy kellett végigvonszolni, a likvidálási helyre húzni az ilyen-olyan bűnök miatt elítélt főtiszteket.

Hallgatom Gergovácot, aki az órájára pillant:

– Hű, bassza meg! Mindjárt elkések. Aztán jót ne halljak rólad, Őcsi – hagy faképnél.

Bámulom a furikban keményre kötött betont. Ez a Gergovác, ez tud valamit. Vagy nem?

Ki tudja?

Marika felém tart a rúd végére erősített persellyel.

Rám néz azzal az egykor oly csillogós szemével. Nyúlok a zsebembe. Pénzt csúsztatok a persely szűk részébe. Az eszem pedig közben egy másik résen jár, amit több mint ötven évvel azelőtt láttam.

Láttam és nem felejttem el soha, pedig jánytestvéreim hasonló rigóját, ahogyan Marika mondta, számtalanszor láttam, hiszen a fürdetésnél, öltözésnél, vetkőzésnél abban az összefüggésben az elkerülhetetlen. Csakhogy az érdektelen volt.

Sötétedik. A többi fiút vacsorára szolngatják hazafelé az anyukák. Sunnyogva húzom az időt, hogy Marikával ketten maradjunk a szalmakazalban. Húzom az időt, de nincs bátorságom kezdeményezni. Marika végül megunja, és csupasz fenekén leszánkázik a kazalról. A szívem majd kiugrik helyéről. Itt az utolsó alkalom, el ne baltazzam már! Üldözőbe veszem, csúszok utána. Utol is érem a kazal tövében. Nekilátok a világ legcsodálatosabb műveletének. Marika nem szabodik, készségesen simul kezem alá, csakhogy egy ponton megáll a tudomány. Szédülök. A lábam mintha rongyból lenne. Moccanni sem bírok. Marika elhúzza a száját. Kibontakozik szorításomból:

– Na, én megyek – mondja halkan.

Othagy a kazal tövében, mint valami szalmabábut. Rogyadozó léptekkel baktatok utána.

Baktatok, baktatok, baktatok, baktatok már több mint ötven éve.

Tarjáni Imre

Bábeli romokon

I.

Elégettek minden Ős-rovást
 Pokoli láng volt
 Mint Alexandriában
 Mikor felgyújtották
 Szerapisz templomát
 Nincs béke azóta sem
 Égő könyvtár a világ!

II.

Maradt még hitünk?
 Vagy csak a fals ökumené
 Parádéztat itt tavasz idején
 És egy nagy zabálást
 Ünnepel a nép?

Miféle nép?

Él még szívében Emese álma?
 Az erdőntúli föld?
 Izmaiban a pozsonyi csata?
 Vagy már önmagától is
 ELHATÁROLÓDIK
 Vergődve tovább
 Trianon keresztjén
 Tovább?... a pusztulásig?!

III.

Még vár az Isten mozgatja a Napot
 Esőt is ad állatnak és növénynek

Még „harmatoznak az égi magasok”
 Még „ideje van születésnek” reménynek

De más lesz a Faj a Fauna a Flóra
 Más csillagkép vetül bábeli romokra

Bábel tornya – Pieter Bruegel festménye

Mándy Iván a Fradi pályán

Elárvult panoptikum

RÓNAY LÁSZLÓ
ROVATA

Mióta megszűnt a 33 FC, amelynek kapuját Zsák, a csodakapus őrizte, Mándy a Fradit választotta kedvenc csapatának. A 33 FC-nek nem volt saját pályája, albérletben játszott a meccseit, bezzeg a Fradi! Ezrek és ezrek indultak az Üllői úti pályára, hogy tanúi lehessenek Sáros dr. csodálatos góljainak, Lázár bámulatos cseleatinek, a szélvészhez hasonlatos Rudas becsúszó szereléseinek és Csikós bravúros védeéseinek. Az ezek egyike volt Mándy Iván, aki regényt is írt *A pálya szélén* címmel.

Mostanában azonban elmaradozott. Szívesebben üldögélt valamelyik presszóban, sárga lében kornyadozó kuglófját eszegetve, miközben a csinos kiszolgálók Ivánkának becézték. Olykor némi lelkifurdalást érzett, mert cserbenhagyta kedvenc, zöld-fehér szerelésben pompázó csapatát, de félt a megfázástól. „*Ebben a korban – mondogatta – vigyáznom kell magamra.*”

Most kedves pályája felé indult. „*Rangadó lesz – mondta sokat sejtető mosollyal az újságos, aki az ő kedvéért kijött bódéjából –, és hát félig-meddig pályabúcsúztató. Addig érdemes kimenni a meccsre, amíg egyben van a pálya.*”

Ezt nem egészen értette. Ugyan mi történhet a pályával, sok hatalmas csata otthonával? A rangadó azonban vonzotta. Emlékek keltek életre tudatában, s megdobogtatták szívét. Cseh II., a legendás Matyi az MTK-ból. Zsengellér „Ábel” az Újpestből. Az ősi riválisok, a lila-fehérek, kék-fehérek és zöld-fehérek felejthetetlen meccsei.

Megy tehát a pálya felé. Ám valami mégis szokatlan. Hol a régi emberfolyam? Hol az apák és gyerekeik? Hol a zöld-fehér zászlócskák? Hol a kedélyes öregurak, akik nevekké labdáznak, és nagy diadalok emlékét idézik?

Néhányan ballagtak ráérősen a pálya felé. Aztán, mintha a föld alól bukkantak volna elő, kopaszra nyírt fiatalok tűntek fel üvöltözve. Egyikük hatalmasat vágott egy parkoló autó tetejére. Az autó beleremegett a csapásba. Ezen harsogva röhögtek. A posztoló rendőr félrefordult, mint aki semmit sem látott.

Helyet foglalt a lelátón. Három-négyezer ember lézengett a tribünön. Lehet, hogy túl korán érkezett?

Két sorral fölötte borvirágos orrú, jókedvű férfi üldögélt. Tökmagot rágszálta, a héját lelkesen szétköpködté. Mintha egy tó közepén ült volna.

Mándy hátrafordult, megérdeklődte, hánykor kezdődik a rangadó. A természetes úr órájára tekintett. – Öt perc múlva – mondta.

– És a nézők? – Az író csodálkozva mutatott a foghíjas lelátóra.

– Hiszen ott vannak! – A túlsó oldalra nézett, ahol az ifjak a kerítést ráncigálták.

– Többen nem is jönnek?

– Elegen vagyunk. Lehetünk négyezren. Másutt ennyien sincsenek.

Mándy a régi rangadókra gondolt, amikor gombostűt sem lehetett leejteni a nézőtérre. Mi történt itt?

Kifutottak a csapatok. Elképedve figyelte, hogy zöld-fehér mezben kínai és sötétbőrű játékos is érkezett.

– Bocsánat, melyik a Fradi?

– Hát a zöld-fehérek.

Helyet foglalt a lelátón. Három-négyezer ember lézengett a tribünön. Lehet, hogy túl korán érkezett?

– És ki az ellenfél?

– Cibakháza.

– Nem az MTK vagy az Újpest?

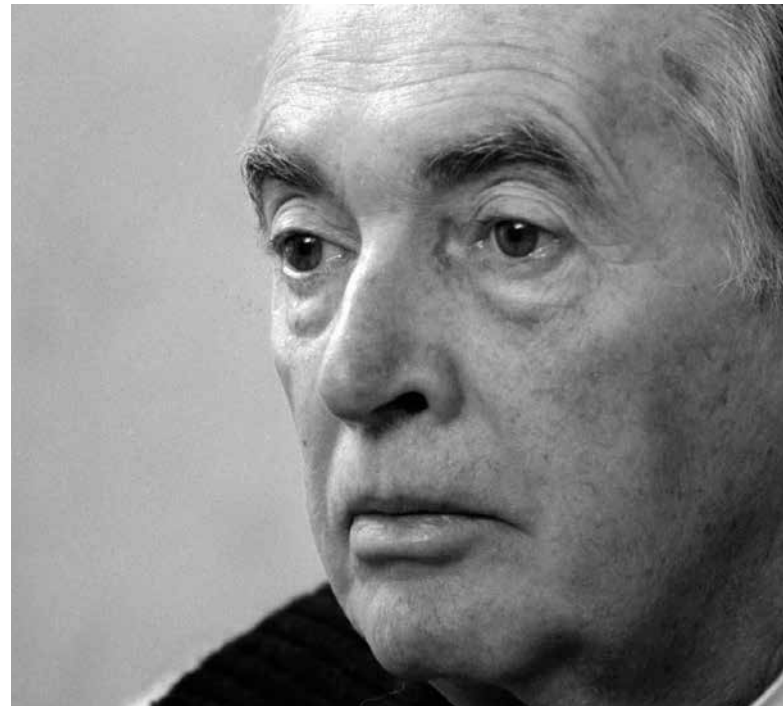
– Hova gondol, azok az első osztályban játszanak.

Közben az alattuk elhelyezett padra, mely a pálya szélén állt, őszes úr telepedett le. Rövidnadrágot viselt, pedig csípős volt az idő. Ám alighogy leült, máris fölpattant, és angol nyelven kezdett kiáltozni.

– Ő kicsoda?

– Az angol edző. Az a feladata, hogy visszavegye a csapatot az első osztályba.

– Miért? Most melyik osztályban játszik a Fradi? – A másodikban – hangzott a válasz.

Mándy Iván

Közben az egyik cibakházi játékos hatalmasat rúgott ellenfelébe, aki elterült a gyepen. A bíró széles karmozdulatokkal jelezte: nem történt semmi. Elmés kis jármű jelent meg, arra pakolták a fetrengő játékost. A közönség őrjöngött.

- H**
- Látja, ilyen a második osztály. Itt nincs kímélet.
  - Hogy került a Fradi a második osztályba? – Mándyn döbbenet uralkodott el.
  - Kizárták az elsőből.
  - Miért?
  - Pénzügyi nehézségei voltak az egyesületnek.
  - És a többinek?
  - Azoknak is.
  - Őket nem zárták ki?
  - Nem. Csak a Fradit. Aztán a bíróság jogtalanak ítélte az eljárást.
  - És mi történt?
  - Semmi.
  - De csak lemondott, aki a kizárást kezdeményezte.
  - Hol él maga? Hát nem tudja, hogy aki kis dologban hibázik, azt elmeszelik, aki meg nagy disznóságot csinál, marad a helyén, mintha mi sem történt volna.

A rövidnadrágos angol fenyegetően integetett az egyik zöld-fehér játékosnak, aki harmadszor sem találta el a labdát. Az

író képzeletében megjelentek a hajdani mérkőzések, amikor a „fő meccs” előtt az ifik vagy a „tarcsi” játszott. Hát, ez a srác egyikbe sem fért volna be.

A túlsó oldalon plakátot feszítettek ki. „Vesszen...” és itt az író számára ismeretlen név következett. A felirat megjelenését óriási ováció fogadta. Jóformán észre sem vették, hogy a zöld-fehérek kínai játékos a kapuba talált. A cibakháziak lesállást reklamáltak, ám hiába. A gólszerző az angolhoz rohant, a többiek követték, ölelgették, csókolgatták egymást. „Furcsa szokás” – fintorgott az író. Ám a következő pillanatban beszélgetőtársa a nyakába borulva bömbölte fülébe: „Góóóó! Góóóó!”

Félidőben fölkerekedett. Inkább valamelyik eszpresszó. Ám súlyos kéz nehezedett a vállára. „Gyere, komám! Fizek egy korsót!”

Azt akarta mondani, nem szokott sört inni, ám meghívója öles természetére tekintve inkább hallgatott. Nyeldekelt a sört, és hallgatta a másikat.

– Öregem! Idén bejutunk az első osztályba. Jövőre ott is bajnokok leszünk, és jöhet a bajnokok ligája! Dólni fog a zsozsó!

– Úgy legyen. – Még egyet kortyolt söréből, és visszaavakodott előbbi helyére. Kezdődött a második félidő.

Németh István

Tapolcai Malomtó-mementó

Mándy Iván nem szerette a balatoni ricsajt. A nyüzsít. Azt a nyári vakmeleget a parton. Csak a tó csendjét talán. A családi vacsorát a kertben. Amikor még nem csikorognak a sétány kavicsai a távozók lépteit alatt. Mándy regényeiben, novelláiban még a hősök is csak ritkán látják a Balatont. Csimunak begyullad a szeme, s az üdülésből neki csupán pohárnyi kamillatea jut, az jelenti számára a zöld Balatont (*Arnold, a bálnavadász*). A *Locsolókosci* gyermekutasának (a potyázó Totyi-Potyinak) is egy Józsefkúton megbúvó tó marad, igaz, abban valódi bálna fűjtat. Nem mondhatjuk, azt aztán igazán nem, hogy Mándy a Balaton szerelmese volt. Édesanyám gyermekkori iskolatársa, Anda Rózsi néni is így jellemezte. Meglehet, nem voltak olyan élményei az írónak. Édesanyja mellől nehezen szakadt el. Úgy érezte, meg kell védeni a strandolóktól? Igen. A strandolók ostromától. Ahogy a Bodográf moziban látta a vásznon a permeteg homályban. Pipaszár lábait lógáztatta csak a napszitta stégen. (Irodalomtörténészek vitatkozása: *Ugyan, kérlek, meg sem tanult úszni. Dehogynem, ott voltunk, kérlek szépen, a Csasziban...*)

Mándy Iván úgy volt a hazaszeretettel, hogy hite szerint az ország is csak a maga konkrétságában szerethető, fogható föl egyáltalán: egy presszó, egy piac, egy lerobbant vasúti kocsi, egy gang, egy tűzfal, egy temetőkerítés, egy kabinsor, egy futballpálya, annak is a fölmeszelt tizenhatosa és a szögletzászlaja. Az már igen. Az: haza. „*Hazája Darling! és Téleki tér! / mivel ezt értette ő a hazán.*” (Írta róla Kormos István.) Ha ki kellett mozdulnia a VIII. kerületből, Soroksáron (vagy már a Soroksári úton) honvágyat érzett. Szigligetre viszont szívesen utazott le a fővárosból. A hajdanvolt kastélyból lett alkotóházban vendégeskedett. Nem járt a strandra. Na, oda aztán

nem. Feltette fehér tengerészsapkáját a tűző nap ellen. (Nem volt az a napellenző olyan komoly, mint Illyés Gyuláé, de mégiscsak úgy láttam benne őt, mint egy kapitányt, akinek épp elvették a hajóját. (Mándy természetesen nem szűnt meg kapitány lenni azért a továbbiakban sem.) Tapolcán be-beköszönt Csanda Lexi bácsihoz és Rózsika nénihez, akikhez Mándy (felesége, Judit asszony rokonsága révén) kötődött. A Batsányi utcai házban mindig szívesen látták az írókat. A hullámzó Balatont ha már nem, a tapolcai Malom-tavat arányosnak tartotta magához, szerethetőnek érezte. Az itteni emeleti lakás ablakából vagy erkélyéről arra a csészényi vízre látott, amelyben a morzsákra gyűlő fürge csellék és a magányos hattyú úszkáltak. (Igen, a Guszti.) Judit asszonnal elsétáltak a régi családi házhoz, no meg megálltak a bezárt Tó presso előtt. Erre voltak a valahai kabinok. A hajdani napozóágyak. Se szögük, se szálkájuk ma már.

Budapestről valahányszor fölhívta Mándy Lexi bácsit, el nem mulasztotta volna megérdeklődni, hogy mit is játszott a TIAC vagy a Bauxit S.E.? Még az összeállítások is érdekelték a *Pálya szélén* íróját, *Csempepemepe* teremtőjét. Nemhiába tudósított ifjú korában a meccsekről, még akkor is, amikor már közelgett a front. Műtétje előtt, hogy csak kicsit féljen, a réges régi Ferencváros összeállítását sorolta fel, a bajnoksapatét...

A csönd. A tó csöndje. Ahogy a malomkerék halk nyöszörgeése és a víz zubogása felerősíti. Pára gomolyog elő a fák felől. A köd komótosan szétterül. Az óra üt. Egy-egy nevet nyiszorogtat a régi malom: *Le-o-nó-ra. Terplán Leonóra...* Aztán mintha megérezné, hogy még nem maradt magára egészen. Utánam szól: *Mi az, Öreg? Te már elmész?*

CSAPÓ ENDRE

Három csapás Európára

Európa számára a XXI. század a békés fejlődés ígéréstével mutatkozott be, 2004-ben Magyarország népe is reménytelileg várakozással szavazott belépni Európa államainak, nemzeteinek közös képviseleti szervezetébe. Néhány év múltán mind sűrűbben megmutatkozott az ellentét az uniós csatlakozás várakozásai és a megvalósulás tényei között.

Ma, 12 év után tisztán kibontakozik az Európai Unió valószínű képe: egy központi diktatórikus kormányzat épült fel egy monstrum adminisztrációval a demokratikus képviseleti rendszer fölé. Most sürgeti Amerika az egészen szoros alárendeltséget megvalósító Transzatlanti Kereskedelmi és Beruházási Partnerséget (TTIP). Gigakorporációk veszik át az irányítást a nemzetállamok felett. Ez az egyik csapás.

Előbb szórványosan, majd másfél évvel ezelőtt robbanásszerűen bontakozott ki a menekültek áradatával az Európát előzőnléssel fenyegető invázió. Ez a második csapás.

Amerikai és a NATO fegyveres egységek gyülekeznek Oroszország nyugati határain, amihez a hozzácsatlakozást megköveteli Amerika Európa országaitól NATO-szövetségi köteletség alapján. Így fokozatosan kibontakozik az ellenséges állapot Oroszország és Európa között, annak ellenére, hogy ilyen állapotnak nincs alapja, és nincs értelme egyetlen európai ország számára sem. Ez a harmadik csapás.

Mindhárom csapás bármely egyike is veszélyes Európa számára. Nehezen zárható ki olyan felfogás, ami szerint a három szervesen együvé tartozik. Közös abban, hogy egyaránt Európa-ellenesek.

Vegyük az első csapás esetét

Európa egységesítése kérdésében éles eltérés van abban, hogy mit akarunk összegezni: Európa országait, tehát azok népeinek önkéntes csatlakozását minden közös érdek közös védelmére, vagy olyan államot gondolunk eredményesnek, amely Európa teljes népességét egyetlen főhatóság alatt képviseli és irányítja. Végnélküli vita folyik a népegyenlőségek összeolvadásának veszélyei és előnyei kérdésében.

Ez a vita azonban post festa, mert a létrejött Európai Unió az Észak-amerikai Egyesült Államok szerkezetét követő mintára épült, amerikai kezdeményezésre, USA katonai és politikai domináció idején, mellőzve a korábbi európai egységesülés nemzetek uniójára alapozott elképzeléseket. Ez az USA-minta ma még nem szilárdult meg az erős nemzetállami ellenállás miatt, de az EU minden vezető intézménye személyi állományának elszánt nemzetellenessége kétségen kívüli.

Nekünk magyaroknak, és feltehetően a többi, később csatlakozó országnak is, nehéz elfogadni a teljes szétolvadás kö-

vetelményét. Valójában érthetetlenül vizsgáljuk a nyugat-európai országok szolgálatkészségét, amivel mindenben azonosulnak az amerikai politikai eszmerendszerrel, a liberalizmusnak azzal a torz változatával, ami neoliberalizmus néven ismert. Ennek lényege: eltakarítani mindent, ami akadályt jelent a nemzetközi nagytőke gazdasági, terjeszkedési és politikai útjában. Szelídebb fogalmazásban a gazdaság (tőke, áru, munka) teljesen szabad forgalma. Ma már nincs olyan politikai párt (mozgalom, irányzat), amely nem ebben fogalmazza meg alapelvét. Másszóval, ma már nemcsak az amerikai politikai szisztéma egyelvű (egypetéjű), hanem Nyugat-Európa országainak minden parlamenti pártja egyszínű liberalista, legyen az szociáldemokrata, kereszténydemokrata, zöld vagy egyéb marxista. Kimondhatjuk, a kapitalizmus megalkotta az eszményi kommunizmust, aminek hitelveit a globális média hirdeti ki, ahol már nincs többé ellenzék. Ami mégis más, annak nincs helye a demoráciában, az populizmus, nacionalizmus, fasizmus, antiszemitizmus, tehát üldözhető.

...a kapitalizmus megalkotta az eszményi kommunizmust, aminek hitelveit a globális média hirdeti ki...

Ebben a politikai közegben mindent aszerint ítélnék meg, hogy mennyiben felel meg a fennálló eszmerendnek. A párt-szisztéma alkalmazottai ehhez igazodnak. Ebben a „demokráciában” a pártok döntenek, azok tagjai kötelesek a pártvezetőség döntéseit követni. A parlamenti képviselők is természetesen, hiszen a nép a pártokra (jelöltjeire) szavaz. Akkor is, ha más véleménye lenne, de azt, jól megfizetett alkalmazotti hűséggel elhallgatja.

Ez a társaság teljesen alárendelten kiszolgálja az amerikai törekvéseket, amelyeknek legbrutálisabbja a már említett Transzatlanti Kereskedelmi és Beruházási Partnerség (TTIP), amit Brüsszel már el is fogadott. Röviden szólva ennek a szabadkereskedelmi megállapodásnak legfontosabb lényegét tekintve semmi köze a kereskedelemhez. Ugyanakkor súlyos következményei lesznek szó szerint minden területre, amelyek az egyén vagy a közösség számára fontosak: egészség, oktatás, környezetvédelem, privátszféra, gyógyszerekhez való hozzáférés, a sort hosszan folytathatnánk.

Ez az egyezmény főként tulajdonjogi szerződések sora, amelyekben a multik titkos többségi részvénytulajdonosai jogait rögzítik, annak biztosítékával, hogy a multinacionális cégek szabadon, kötöttségek és állami-hatósági szabályozás nélkül tevékenykedhessenek az érintett országokban.

A rendszer egyik legtöbbet kritizált eleme az úgynevezett „Befektető és Állam közötti vitarendezés” (ISDS). Ez egy titkos nemzetközi bíróság, amely a multiknak lehetővé teszi, hogy az államokat szinte bármiért bepereljék, amely szerintük befektetéseiket vagy hatékonyságukat érinti. Ha egy tiltakozás kihat a profitjukra, perelhetnek. Ha egy törvény érinti a profitjukat, perelhetnek. Ha egy új szabályozás hatással van arra, hogy hol és mit akarnak kezdeni a pénzüikkel, szintén perelhetnek. Ez egy új hatalom, amellyel az amerikai vállalatokat ruházzák fel, hogy az európai államokat beperelhessék.

Lényegében egy párhuzamos jogrendszer, amely csak rájuk vonatkozik. Normál embereknek, hazai vállalkozásoknak, kormányoknak nincs hozzáférése ehhez a jogrendszerhez. Csak a külföldi befektetőknek áll mindez rendelkezésére, esetünkben amerikai cégcsoportoknak.

Nézzük a második csapást

A közel-keleti, évtizedeken át tartó amerikai háborúskodás következtében Európára zúduló menekült- és szétvándorló áradat befogadása kérdésében nem a következményeinek mérlegelése képezi a liberalisták döntését, hanem a pártutasítás, ami természetesen további magaslatokról érkezik. Politikai elemzők fenntartják a szándékosság fennállását, Európa szándékos elárasztása folyik a kézenfekvő (melléktermék) tömegek rázúdításával, annak faji és kulturális kevert állapotba döntése érdekében. A nemzetállami kereteket ezzel lehet legyorsabban szétbontani.

Keverék népség fölött könnyebb uralkodni. Jó példa erre Angela Merkel német kancellár állásfoglalása. Aligha hihehető, hogy olyan nagyon elment az esze, hogy ne fogná fel a következményeket. De az már nem érdekli, elkötelezettsége erősebb.

Nézzük a helyzetet a hit oldaláról. Nem lehet gondolkodó, hívő keresztény, aki nem kapta föl a fejét: mi történik itt?

Legújabbán, a pápa eddigi ismert megnyilatkozásai után azzal lepte meg a világot, hogy a politikai mezőny legexponáltabb színterére lépett. Egy világvallás vezető tekintélyét, Krisztus földi helytartói karizmatikumát dobta bele a mérlegnek abba a serpenyőjébe, amelyben annak a földrésznek a pusztulását készítik elő, amely adta a kereszténységet a világnak.

Május 6-án Ferenc pápa kihallgatáson fogadta az Európai Unió Rómában tanácskozó vezetőit, átvette a Károly-díjat, a legjelentősebb európai kitüntetésnek számító elismerést. *„Szívből köszöntöm Önöket, és köszönetet mondok jelenlétükért. Különösen hálás vagyok Marcel Philipp, Jürgen Linden, Martin Schulz, Jean-Claude Juncker és Donald Tusk úrnak kedves szavaikért. Szeretném hangsúlyozni azon szándékomat, hogy a nagybecsű díjat, mellyel kitüntetnek, Európának ajánljam. (...) Azt mondtam az EP-képviselőknek, hogy több szempontból is egyre általánosabbá válik a benyomás, hogy Európa megfáradt és megöregedett, nem termékeny és nincs életerejére, és hogy az Európát egykor lelkesítő nagy eszmék elvesztették vonzerejüket; az emberek egy lehanyaglott Európát látnak, amely – úgy tűnik – elvesztette szülő- és teremtőképességét.”*

Ilyen bevezetés után azt várnánk, hogy felsorolja az okokat, a reá zúdított két világháborút, a szovjet megszállást, az amerikai gyámkodást, mint erőtlensége okait. A Szent György-legendára hivatkozás is elmaradt, nem tette követendő példaként, hogy György vitéz szembeszállt a veszedelemmel. Az idézett szövegben nem Európát félti, nem az egyház védelmére buzdít. Így indokolja meg álláspontját, a migránsok befogadását. Lesz itt majd: *„lelkesítő nagy eszme, szülő és teremtő képesség”.*

A Vatikánban vizitáló urak rangos kitüntetést vittek a pápának, aki kifejezte közéljük tartozását a célban, ami Európa közeli nagy átalakulását hozza, megemlítve a vallások egybe-

fogását is. „*Ma sürgetően szükségünk van arra, hogy képesek legyünk »koalíciókat« kötni, de nem csak katonaiakat vagy gazdaságiakat, hanem kulturálisakat, oktatásiakat, filozófiaiakat és vallásiakat.*”

Nagy liberalista győzelem a pápa bevonása abba a politikába, ami a földrész jelen függőségét „önkéntes” módon véglegesítené. A pápa kedves vendégei abból a fél-Európából érkeztek, ahol a vallást már száműzték nemcsak a politikából, de iskolákból, kulturéletből is. A szekularizációs, vallásellenes, nemzetellenes irányzatok ezentúl vatikáni erkölcsi bizonyítványukat mutogatják a vasfüggöny-kalodából kikerült országok katolikus tömegeinek, akik a (ma már meghaladott) hit erejével vészelték át a nehéz időket, hogy: kövessétek immár a megszentelt liberalizmust!

Az inváziós bevándorlás hírei, tényei eléggé ismertek Olvasóink körében. Elég idézni egy német rendőrnőt, aki a menekültek dolgait szakmailag ismeri, könyvet írt *Németország két fényben* címen. „*Szeretem a hivatásomat, de egyre nehezebb lesz. Ismerek idősebb kollégákat, akik időközben megkeseredtek. Nem akarom, hogy velem is ez történjen majd*” – írja a görög származású Tania Kambouri nevű rendőrnő. Beszámol arról, hogy hiába lép fel rendőrnőként, egyre többször megütik őt. Csoda, hogy eddig nem tört össze az arca, és szembevéréssel és kék folttal megúsza. Ugyan őrizni próbálja a nyugalma és a hidegvérét, de idő kell neki ahhoz, hogy ezeket a helyzeteket feldolgozza magában. A rendőrnő úgy látja, egyre inkább több a rendőrök elleni erőszak és egyre kevésbé tisztelik őket. Elmondja azt is: muszlim migránsok támadják így az államhatalmat. „*Ez nem származás vagy vallás miatti, rasszista előítélet, hanem egyszerűen tény, hogy egyes társadalmi csoportokra feltűnően jellemzők bizonyos magatartásminták és bűncselekmények.*” A rendőrnő szerint általános a tisztelet hiánya, a német alaptörvény és az emberi jogok semmibe vétele, miközben belterjes párhuzamos társadalmi struktúrák alakulnak ki, az integrációs szándék pedig eltűnik. Kambouri szerint ezt nem csak ő mondja, a kollégái is meg tudják erősíteni azt. Könyvében a politikai elit mellett támadja „*a kritikátlan multikulti társadalmi romantikájában hívőket*” is, akik szerint „*egyből iszlamofobiát és idegengyűlöletet kiáltanak*”. A rendőrnő szerint a multikulturalizmus sok veszéllyel jár: egyes kulturális és vallási hagyományok nem egyeztethetők össze egymással. Szerinte ennek belátása nem jobboldali populizmus, hanem egészséges emberismeret kérdése.

Szutrély Péter

Solingeni anziksz

Csütörtök délelőtt. A korábban raktárnak használt helyiség ajtaja kitárul. Ez már a harmadik mecset a városban. A nyár itt esőt, ködöt, 12 fokot jelent. Vastag dzsekikben, behúzott nyakkal, börczongva lépnek ki a hívők. Éhesek, de hát Ramadan van. Tanácstalanul álldogálnak, nem értik ezt a nyúlós nedvességet, ezt a délelőtti alkonyatot, a sűrű felhőket, melyben az utcák áznak.

Elballagnak erre is, arra is. A forgalom élénk, sok az esernyő. Náluk nincs egy sem.

2016. június

Végül a harmadik csapás

Jelentős változtatást, a fennálló rend eltakarítását háborús állapotok között lehet gyorsan és véglegesen végrehajtani, parancsuralmi helyzetben, háborús érdekekre hivatkozva.

Európa két irtózatoss méretű háború következményeivel jutott el mai kiszolgáltatott állapotába. Bő száz évvel ezelőtt az emberi világ, civilizáció, kultúra, művészetek, természettudomány, tudományos kutatás, társadalomelmélet stb. terén vezető nagyhatalom volt. 1945 óta képtelen visszanyerni korábbi helyzetét a folyamatos téridegen hatalmak ránehezedő nyomása miatt. Atlantizmus a neve annak az amerikai kötődésnek, ami Európát maga alá gyúrta. Katonai szárnya a NATO (North Atlantic Treaty Organization), aminek ezidáig semmi, mostantól pedig fontos szerepe lesz.

Amerika elvesztette a fogást az orosz birodalom felett, nem tudta megtartani a szovjet állam összeomlásával megnyílt gazdasági behatolás esélyeit. Azt a fajta privatizációt, mint amivel adósságszolgásként kényszerítette az általa negyvenöt évre szovjet szolgásként vetett országokat.

*Nem lehet gondolkodó,
hívő keresztény, aki nem kapta föl
a fejét: mi történik itt?*

Attól fél, hogy Európa is kinő a vasmadár szárnyai alól. Az iparosodott Európának szüksége van az orosz területek energetikai és ásványi kincseire, amik akkor válnak majd csak értéké az oroszok számára, ha eladják Európának. Ezt a természetes geopolitikai érdekszövetséget sikeresen megakadályozta az angol-amerikai bankhálózat Oroszország bolsevizálásával és két Európa-ellenes világháborúval, 45 éves közös megszállással, majd Európát szövetségi rendszerbe kényszerítésével, mindmáig.

Nem Ukrajna függetlensége, területi épsége a gond New York Empire számára, hanem a békés állapotokban megérlelődő lehetőség Európa és Oroszország gazdasági egymásra utaltságának érvényesítése.

Kézenfekvő a stratégia: Európát vissza kell fogni fejlődésében, Oroszországot el kell szigetelni Európától.

Amerika nem fog inváziós háborút indítani Oroszország ellen. Ismeri Napóleon és Hitler tévedését. Amerikának permanens háborús helyzet kialakítása és fenntartása kell, ami megakadályozza az Eurázsia terv létrejöttét. A Szovjetunió volt sérültjei: a balti államok, Lengyelország, szívesen részt vesznek az amerikai fegyveres demonstrációban, és persze az opportunisták Románia is.

Törökország egy külön eset. Történelmi hőskorának emlékezete diktálja számára az új behatolást Európába. Ezt Amerika támogatja régóta, befogadta a NATO kebelébe. Déli irányban is szövetséges Izraellel, ami egybevág az amerikai szövetséggel. Mindez meghozza Törökország részére a beépítkezést Európába. Viszonzásul országa amerikai hadi bázis az Oroszország elleni háborúskodáshoz.

Így terjeszkedik ki a permanens közel-keleti háború északra, Kelet-Európára, amihez minimális amerikai katonai részvétel szükséges.

Európa ébredzik

Súlyos veszteséget szenvedett Angela Merkel pártja, a Kereszténydemokrata Unió három német tartományi választáson március 13-án. Ez előre vetíti a jövő évben esedékes németországi parlamenti választások eredményét.

A legmeglepőbb fordulat azonban az – és emiatt sokan politikai földrengésről beszélnek –, hogy a 2013-ban alakult, határozottan migrációellenes párt, az Alternatíva Németországnak (AfD) két tartományban a harmadik helyen végzett (15,1 illetve 12,6 százalékos eredménnyel), Szász-Anhaltban pedig a választópolgárok 24,2 százaléka adta a voksát az alakulatra, ezzel a második helyen végzett. A párt ezzel bebetonozta magát a német politikába mint a harmadik legerősebb formáció a kereszténydemokraták és a szociáldemokraták mögött.

A német közigazdászok kételkednek abban, hogy a bevándorlásnak pozitív gazdasági hatása lesz. A migránsok állami támogatásra szorulnak, és a nyelvet sem ismerik.

Benke László

Az újabb népvándorlásra

Jönnek úttalan utakon keresve túlélésüket, keresik új otthonukat, jövődő hazájukat. Boldogabbnak látszó népek várakozó irtózáttal néznek e gyanús áradásra, a fojtogató, megőrült világra, úzottekből majd úzókra, keresztet sem vető Európára, temetetlen vesző hazákra.

Ez volna hát *szép fajunk* végromlása?
Nyugat alkonya?
Hol kezdődött az éjszakája?
Liberté? Égalité? Fraternité?
Bonaparte háborújában?
Afrika felosztásában?
A francia gyarmatbirodalomban?
Lipót király Szabad Államában
a belga-kongói gumifák alatt
gyerekek kezének levagdolásában?
A civilizátorok brüsszeli diadalvívere
fröccsent Lumumba vérében?
A végtelen szíriai vérfürdőben?
Hol kezdődött az élet haláltusája?
Ó LIBÁNUSFA LIBANONI CÉDRUS
nem óvtuk meg az ártatlanokat,
nem nyughatnak a gyilkosok.

Marjin Dekkers, a Bayer vegyipari konszern vezérigazgatója azt mondta, sokáig fog tartani a migránsok német munkaerőpiaci intergrálása. A migránsokat a német dolgozók szintjére kell hozni, ezt pedig évekig az államnak kell majd finanszíroznia. Szerinte nem szabad illúziókba ringatni magukat. Becslése szerint 15 évig tart majd, hogy a migránsok ne szoruljanak állami támogatásra, és képesek legyenek önállóan ellátni magukat. A német munkaerő magas szinten képzett, ezt kell nekik is elsajátítani, amit megnehezít a nyelvismeret hiánya is.

A Magyar Nemzet *Nyíló szemű liberálisok* cím alatt írja az alábbiakat: „*Most, hogy az iszlám itt van a maga valóságában, vége az illúzióknak, az előrelátóbb liberálisok pedig választút elé kerültek. Ha megmaradnak a korlátlan bevándorlás pártján, akkor a vallástalanított Európa veszhet oda, s az ő életmódjuk szorul perifériára, továbbá – ha a sariát, az iszlám törvénykezést nézzük – illegitímába. Ha viszont szembeszegülnek vele, akkor kénytelenek lesznek felülírni saját dogmáikat a multikulturalizmus áldásairól.*

Akadnak, bár egyelőre csak páran, akik elvégezték ezt a belső önvizsgálatot, és Európa védelme mellett tették le a voksukat. Jelzésértékű, hogy köztük vannak a jobboldali magyar kormányok ádáz kritikusai is (Konrád György, Heller Ágnes), valamint az a Kertész Imre, aki már tavalyelőtt megjelent könyvében figyelmeztetett arra, hogy a liberális Európa az iszlám korlátlan beáramlásának következtében felszámolja önmagát.

A valóság egyre erőszakosabban dörömböl. Ég a ház, a zsarátnok pattogása pedig lassan kiveri az álmat a legelszántabb toleranciabajnok szeméből is. Van, aki már tűzoltásra kész, más még kótyagos fejjel ül az ágy szélén, és olyan is biztosan akad, aki addig kapaszkodik a párnájába, amíg lángra nem lobban az is. De egy biztos: Európa ébred.

Az ausztráliai Magyar Élet 2016. május 19-i számában megjelent írás rövidített változata.

Tarjányi Imre

Állófogadás

Én sváb vagyok. Én bunyevác.
Nekem tót volt a nagyapám.
Én barnább vagyok a többieknél
De anyai ágon, aromán.

És ki ül a ládán mélabúsan,
Mint aki magára maradt?
Ő mondja meg mi itt a dolgunk,
Mikor van este, és mikor virrad.

De kié a föld, a ház?
Ez a „tündéri kert” pazar.
Ő mindig itt élt,
Itt is született.

Úgy hívták magyar!

Jézus kért e feladatra nem csak a bíboros

Dr. Fábry Kornélt, a kaposfüredi Szent Órangyalok-templom plébánosát nevezte ki dr. Erdő Péter bíboros a 2020-ban hazánkban rendezendő Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus főtitkárává. Kornél atya szerint nemcsak a magyar, hanem a világegyházat is felfrissítheti a négyévenként megrendezendő eucharisztikus világkongresszus, amely az Oltáriszentség tiszteletére, Jézus Krisztus örömhírére irányítja a figyelmet, s amelyre – csakúgy, mint 1938-ban – több százezer hívet várnak.

– Könnyű volt igent mondani e megtisztelő felkérésre?

– Mint derült égből a villámcsapás, úgy ért a felkérés, s egyáltalán nem számítottam rá. A Fülöp-szigeteki Cebuban, az 51. kongresszus helyszínén bejelentették, hogy Magyarország lesz a házigazdája a 2020-as világeseménynek. Néhány hétre rá bíboros úr felhívott, s arról beszélt, hogy meg kell alapítani a Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus Általános Titkárságát. Körvonalazta az elkövetkezendő négy év feladatait; egyebek mellett arról szólt, hol, s miként kell kialakítani a központot, milyen bizottságokat kell létrehozni, milyen jellegű programokat kell szervezni, s a főtitkári feladatokra engem kér fel. Ez mind szép és jó, de hogyan lehetne mindezt Kaposfüredről ellátni? – kérdeztem. Úgy, hogy fel kell jönni a fővárosba – érkezett a lakonikus válasz. Mikor? – tudakoltam. Minél hamarabb, lehetőleg most, tavasszal – felelte. Gondolkodási időt kértem, hadd imádkozzam meg.

– Isten pedig megerősítette a döntést...

– Az Oltáriszentség jelenlétében végzett, hosszas imádkozás után kértem megerősítést Jézustól. Kinyitottam a Szentírást; éppen annál a résznél, amikor Dávid átadja Salamonnak mindazt, ami egy templomépítéshez kell. Azt olvastam a Bibliában, amit a bíboros úr is mondott. A kapott részt elküldtem lelki vezetőmnek, aki szintén megerősítette: ez több mint evidens, ez az utam, s el kell fogadnom a felkérést. Bíboros úrnak azt mondtam, nem azért vállaltam, mert ő kért, hanem azért, mert Jézus kért e feladatra. Vállalom, de nem azonnal, hiszen ez annyi többletfeladattal járna, mint amikor egy családban a már meglévő öt gyerek mellé hármas ikrek születnének. Annyit tudtam felajánlani, hogy egyelőre hetente két napot töltsék a fővárosban. Ezt elfogadta bíboros úr, s az elmúlt időszak így is telt.

– Hazánk 2020-ban másodszor lehet gazdája az eucharisztikus világkongresszusnak. Legutóbb Szent István király halálának 900. évfordulóján, 1938 májusában a Hősök terén rendezett záró szentmisén harminchárom országból mintegy félmillióan vettek részt. A rendezvény fővédnöke Horthy Miklósné, a kormányzó felesége volt – csak azért nem Horthy, mert protestáns volt –, és ellátogatott Eugenio Pacelli bíboros államtitkár is, aki rövidesen XII. Pius néven lett pápa. Mi magyarok tisztában vagyunk e világkongresszus jelentőségével, amelynek mindenkori célja az Oltáriszentség megismerésének és tiszteletének elmélyítése?

– Abban bízom, hogy a Magyar Katolikus Egyház megújulását hozza majd az eucharisztikus világkongresszus. Azt szeretnénk, hogy minél többen ismerjék meg Isten irgalmát, szeretetét az Oltáriszentség által. Az eseményen mindenkinek helye van, aki közelebb akar kerülni Jézushoz, ám nem szeretnénk csak egy nosztalgikus '38-as utóérzést kelteni. Budapesti lesz a rendezvény, de a határon túli magyarokat, s az egész világot meghívjuk majd. Négy éve az írországi Dublinban rendezték meg, idén a Fülöp-szigeteki Cebuban, ahol a lakosság nyolcvanhárom százaléka katolikus, és fantasztikus népünnepélyé lett a világkongresszus eseménysorozata. Azt nem tudjuk előre, hogy hazánkban hányan vesznek majd részt e nagy közösségi ünnepen, de fél-egymillió embert biztos, hogy odavonz az Oltáriszentség.

*Budapesti lesz a rendezvény,
de a határon túli magyarokat,
s az egész világot meghívjuk...*

– Éppen ezért óriási a felelőssége a titkárságnak és a főtitkárnak.

– Ez a négyéves előkészület olyan, mintha egy olimpiát rendeznénk; szállást, utazást, logisztikát kell szervezni, programokat előkészíteni, gondoskodni kell az országos lelki „ráhangolódásról”, s persze népszerűsíteni az eseményt itthon és külföldön egyaránt. Abban bízunk, hogy az Eucharisztia előtérbe hozatalával megújulnak majd a plébániáink. Franciaország például a lelki élet szempontjából olyan sivatagra emlékeztet, amelyben azonban oázisok is találhatóak: azokon a helyeken, azokban a közösségekben, ahol a középpontban az Oltáriszentség áll, s a folyamatos szentségimádás.

– Ez Magyarországra is igaz. Szerencsére hazánkban is találhatóak oázisok, ahol élő valóság a folyamatos szentségimádás. Nem is kell messzebbre menni, mint a kaposvári Szent Imre-templomba vagy éppen Kaposfüredre...

– Kaposvár arányaiban messze kimagaslik az országos átlaghoz képest – hét plébániából kettőben van állandó szentségimádás –, és hála Istennek, a szentségimádás szüntelen termi gyümölcsét. Amikor belépünk a templomba, Krisztus előtt térdet hajtunk. Ha valaki hívő lélekkel közeledik, akkor minden egyes szentáldozásban testi-lelki egyesülés történik. A füredi templom felújítása idején felvettem: hogyan adjunk hálát Istennek mindazért a jóért, ami velünk történt? Úgy, ha időt töltünk a házában: csendes szentségimádást végzünk reggeltől estig. Még javában folytak a munkálatok, de már gyűltek a nevek, hetente ki vállal egy-egy órát.

– A teológia, a liturgia, a gazdaság, a művészet, a média, a program-szervezés szempontjából több bizottság felállítása szükséges ahhoz, hogy hatékonyan működjön a titkárság. Hol tart a bizottság-szervezés?

– Piero Marini érsek, a Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszusok Pápai Bizottságának elnöke titkárával, Vittore Boccardival már május végén járt hazánkban. Egy ötvenoldalas dokumentációt hoztak, amely határidőket szab; mikor, hol kell tartanunk a szervezésben. Eszerint haladunk mi is. A teológiai bizottságban biblikus, pasztorális, liturgikus irányultságú szakember egyaránt kell, s az a feladatuk, hogy három témát határozzanak meg. A javaslatot a bíboros úr felterjeszti, és a szentatya eldönti, melyik legyen a budapesti kongresszus témája, és ő választ a javasolt bibliai jelmondatok közül is. A kongresszus logójáról, himnuszáról pályázat útján születik majd döntés. Zene- és szépművészeti bizottság is létesül, s remélem, hogy az egyházi zenében is megújulást hoz a kongresszus. Néhány bizottság vezetőjének felkérése már megtörtént, ám hamarosan bővül a vezetői kör.

– Gondolom, több ezer önkéntesre is szükség lesz. Az Emmánuel Közösség akár bázisul is szolgálhat?

– Mintegy háromezer önkéntest tervezünk mozgósítani a kongresszus idejére. Az Emmánuel Közösség tagjaira számíthatok, hiszen magunk is eucharisztikus közösség vagyunk, az adoráció nálunk is jelen van. Azt szeretném, ha a kongressz-

szus Vörösmarty utcai központjában állandó szentségimádás lenne. Ha Füreden, ezen a háromezernéhány száz fős településrészen meg tudtuk szervezni, akkor talán Budapesten is sikerül.

– Megvan-e már a Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus időpontja? Várhatóan valamilyen egyházi főünnep köré szerveződik?

– Még nincs meg, s általában nem egyházi főünnep, hanem a házigazda ország klímája dominál. Cebuban januárban volt, Dublinban tavasszal, mivel Írorszában sok eső esik. Magyarországon talán május vagy szeptember a legalkalmasabb időpont.

– Várhatjuk rá Ferenc pápát is?

– Nagyon szeretnénk, ha jönne. A korábbiakon II. János Pál pápa részt vett, míg egészsége engedte.

– Mennyi ideig tart az eucharisztikus kongresszus?

– Két részből áll majd; lesz egy háromnapos teológiai szimpózium, néhány száz fővel Esztergomban, majd a hétvégétől egy héten át zajlanak az események. A hét programja még alakulóban van, de szeretnénk, ha az elsőáldozási misén több ezer gyerek járulna először szentáldozáshoz. A hét csütörtökén, az Oltáriszentség alapításának napján, egy körmeneten vehet részt a több százezer ideérkező. Budapest adottságait érdemes kihasználnunk. A Duna, a Margitsziget, a Citadella, a Hősök tere – ahol terveink szerint a zárómise zajlik majd –, mind-mind kiváló helyszín. Délelőttönként egy központi helyen lesznek majd az előadások, a tanúságtételek. A lelkeségi és a kulturális programok az országimázs szempontjából is meghatározóak. Szeretnénk az egész magyarság kultúráját, zene-, színház- és képzőművészetét bemutatni Európának és a világnak.

– Az egyházmegyékből nyilván sokan indulnak a fővárosba, hogy tanúi legyenek az eseménysorozatnak. Miben gyarapodhatnak a felkészülés éveiben az egyházközségek?

– Természetesen az egyházmegyékkal is felvesszük a kapcsolatot, hogy miként lehetnének részesei az eucharisztikus megújulásnak. Szórányagokkal segítjük a plébániákat, képzéseket kínálunk, melyek által a hívek, s a keresők közelebb kerülhetnek Krisztushoz. Lehet, hogy a plébánosok felsőhajtának, hiszen egy részük agyonterhelt. Mi azonban azt szeretnénk, ha a felkészülés öröm lenne, mert csak így reménykedhetünk a megújulásban.

– Aki jelen volt a június 12-i, délelőtti misén Kaposfüreden, az láthatta: Fábry Kornél atya igencsak érzékenyült, amikor bejelentette, hogy a püspöke augusztus 1-jétől elengedte Budapestre. Ahogy figyeltem, nemcsak a plébánosnak, hanem a megrendült, könnyező híveknek is nehéz volt szembesülni e helyzettel...

– A szándékról már húsvét után értesültem, de bejelentésre a püspöki levél kézhezvételekor érett meg az idő. Valóban, a hívekkel együtt nekem is nagyon nehéz volt átélni ezeket a perceket.

– A püspöki „elengedés” négy évre szól, vagy végleges?

– Négy évre. Hogy négy év múlva mi lesz, nem tudom. Az egyházmegyében folytathatom a lelkipásztorkodást, ám szinte biztosan nem Kaposfüreden. Oda ugyanis nem helyettesként, „dublőrként” jön utódom, Tomanek Péter atya, hanem új plébánosként. Nyugodt szívvel adom át neki a helyemet, a híveket – akikkel kölcsönösen megszerettük egymást az elmúlt nyolc év alatt –, mert jó barátom és paptársam érkezik hozzánk a Balaton-partról.

Fábry Kornél atya – fotó: Kovács Tibor

Kósa Csaba

Hibiszkusz

Úgy illene, hogy a szirmaiból főzött illóolajos, simogató teát szűrőcsőletve írjak róla, de hát nem tehetem. Nem szippant-hatok az aromából, amellyel egyébként megajándékozhatna, mert bizonyára megmérgezném magamat.

Őt ugyanis, négy társával együtt, megmérgezték. A derék, Nyugat-Európát meglakott szomszéd – az egykori életmódja-vító disszidens –, a tettes. Az egyik velencei kertszomszédom. Még a tavasi nyitányon – lesből – lefújta, lepermetezte a hibiszkuszbokraimat valami brutális gyomirtó szerrel.

A megperzselt, kénes színű ágakat nem volt nehéz észrevennem – a csontváz karok szenvedőn nyúltak ki a kertet elborító zöldből. Eljött augusztus, amikor más években a kerítés mentén kék, lila, fehér és rózsaszínű virágok pillangóztak, ám most csak néhány sodrott, beteg, zöld levélke takargatta az elcsúfított testeket.

De hát miért is permetezett mérget a szomszéd? Árnyékot vetettek a bokraim a kertjére? Hozzáérték a dróthálójához? Vagy csak a düh vezérelte, mert nálam pompáznak majd a hibiszkuszok szeptember végéig?

Míg velük szenvedtem e nyáron, az életrajzokra gondoltam, a történetükre. Távoli vándorok ők, akik azért jöttek hozzánk valamikor, négy száz esztendeje, hogy szebbé tegyék az életünket, a szirmaiból főzött teával dédelgessenek bennünket, a virágaikból készített gyógyszerekkel kúrálják a betegségeinket. A köhögést, a torokgyulladást, a szívgyöngöseséget. Ily módon mindenképp, de a vendégjog címén is védelmet kell élvezniük nálunk. Kellene.

Jean Robin, a francia botanikus, az elszánt világljáró hozta őket Európába az 1500-as évek vége táján ázsiai úttjáról, a trópusi, szubtrópusi tájakról. A párizsi királyi udvar fűvészkertjét ajándékozta meg velük.

Mintegy ezerkétszáz fajuk van, ezerkétszáz változatban lakják a kerteket immár Európában is, oly változatokban, hogy

csak a művészi ecset vagy fotográfia tudja visszaadni a varázslatos szín pompát. Bár a virágok élete néhány napra szabott csupán, pazar bőséggel hozzák az utánpótlást, az új bimbókat, és nyitják az új virágkelyheket.

– Miként gyógyíthatnám őket? – kérdeztem kertészt meg botanikust –, mit tehetnék értük?

– Vagy kiheverik a mérgezést, és életre támadnak – felelték –, vagy meghalnak.

Már elsirattam őket, amikor a napokban – néhány napos

...miért is permetezett mérget a szomszéd?

Árnyékot vetettek a bokraim a kertjére?

Hozzáérték a dróthálójához?

távollét után – a kerítés közelében egy fehér lepkére lettem figyelmes. Az egyik hibiszkuszbokor sápadt-zöld levelein ült. Közelebb óvakodtam: nem mozdult.

Az öt közül az egyik bokor, ő bontotta ki a fehér szirmokat, megmutatván mégis: nem adtam meg magamat, gyógyulok! És bimbók is duzzadtak ott, az ághegyeken, ahogy annak rendje van. Ha majd elröppen, elszáll a kis virág – amit távolabbról lepkének néztem –, kibontja hamarosan a kelyhét a következő.

A selymes kehelybe nézek bele most, a túlélés titkát keresve. A szirmok közül – mint kicsiny, érzékeny periszkóp – kinyújtja a nyakát a sárga porzó, ez az apró gyöngyszemekből fűzött remekmű. Várja a méheket, vigyék tovább az életet.

A fehér kehely mélye sötétvörös, mintha vércseppek fröcscentek volna oda, mintha még vérezne a méregtől megboszt, meggyötört test. Nézek a kehelybe, ámulva. A hibiszkusz sok ezer éves sorsát, történetét látom benne. És az emberiség történetét, sorsát.

Tarjáni Imre

Közelítő barlangrajzok

Barlangok mélyén rejtőzködve él
Szétszóródva, aki megmarad
Hogy emlékezzen a régi világra
Tele rajzol egy kő-falat

Nem jelez mást csupán a lényegét
Amit éber álomba egybe szőtt
Amit látott csodált és élhetett
És sajátja volt a Nagy Hideg előtt

CsB fotó

Az írás szolgálat

Olvasólámpa KÖNYVEKRŐL, ÍRÓKRŐL

Máriás József könyvéről

Máriás József hetvenhat éves korában, a „Lekacagott szavak”, a hűség és szolgálat jegyében, nyomtatott-könyves íróként ünnepelhetett az idei könyvhéten. Értékkereső és értékfelmutató szemléletű, első nyomtatott könyvének címe: *Az írás: szolgálat. (Tanulmányok, esszék, recenziók.)* Opusa Ady, Németh László, Illyés, Tamási, Kós Károly, Reményik, Sütő András, Beke György magyarságot megtartó hitét, az írástudók felelősségét idézi. (Sarkady Sándor, soproni költő, szerkesztő, szellemi organizátor könyvcímére is rimel: *Minden élet szolgálat.*)

Könyvismertetésem alkalom arra, hogy áttekintő híradással legyek Máriás József könyvének sok fontos ismeretéről, felismeréseinek öröméről, mindarról, amit kínál a gondolatok bőségéből, mélységéből, szakmai-szerzői tárgyismeretéből. Máriás tanári, újságírói és irodalomkutatói hivatása a szép, a jó, az igaz és a szent jegyében tudatosodott, Gondolkodásának mélyén ma is ez a szándék vezet. Elkötelezettségét a szolgálatetika iránt ministráns korából eredezteti. Saját élet-történetében, kutatói irányultságában hangsúlyozza a szellemiséget, a jó tanáregyéniségek, iránymutató papok szerepét: „A liturgia lényegi megjelenítője a pap, de szentmise részei a ministránsok is. Én is ministránsként szolgáltam az irodalmat. Innen, ebből fakad a kötetem címe is: az írás: szolgálat.” Életében és kutatói munkásságában is elválaszthatatlanul összetartozik, egységet képez: élet, hit és irodalom hármassága. Hitének lényege: az a meggyőződés, hogy az emberként és magyarként is rendeltetésünk van, amit teljesítenünk kell.

Az elemi iskoláit szülővárosában, Felsőbányán, a középiskolát Nagybányán végezte. A Babes–Bolyai Tudományegyetemen magyar nyelv és irodalom szakból tanári diplomát szerzett. Tanári-pedagógusi hitét Németh Lászlótól örökölte: az ember többre tanítható, jobbra nevelhető. Pályáját Szamosdarán kezdte az általános iskolában. 1964-től a *Bányavidéki Fáklya*, 1968-tól a *Szatomári Hírlap* szerkesztőségében dolgozott, ahol főszerkesztő (1974–79), helyettes főszerkesztő (1979–86), majd a kulturális rovat vezetője volt. Irodalompublicisztikai írásait az *Előre*, *Falvak Dolgozó Népe*, *Művelődés*, *Utunk* közölte. Az 1989-es politikai fordulat után a *Szatomári Friss Újság*, valamint a kolozsvári *Vasárnap* és a *Keresztény Szó* munkatársa.

Nyíregyházára történő áttelepülését követően számos irodalmi fórumon szerepeltek írásai: *Hitel*, *Magyar Napló*, *Szabolcs–Szatomár–Beregi Szemle*, nyíregyházi *Pedagógiai Műhely*, soproni *VÁRhely*, sárospataki *Zempléni Múzsza*, székesfehérvári *Vár*, a borsodi-abaúji *Új Hegyvidék*, de közölte írásait, recenzióit a *Nimród* című vadászújság is.

A napilapokban közölt szerteágazó, sokirányú érdeklődési körét a recenzióit, továbbá az irodalmi folyóiratokban közölt irodalomkritikai írásait és tanulmányait számba vevő, az

Olvasmányaim ösvényein (2013) című, a *Magyar Elektronikus Könyvtár* sorozatában megjelent negyedik kötetében közölt publikációs jegyzék tanúsítja, általa képet alkothatunk, áttekintést nyerhetünk az immár öt évtizedes alkotó pályájáról.

Érdeklődésének homlokerében Németh Lászlónak, Nagybánya nagy író-születőjének irodalomtörténeti és magyarságtudományi szempontú értékelése, kultusza áll. Ő kezdeményezte, jórészt szervezte is a nagybányai Németh László-ünnepséget 1990-ben, 1995-ben és 2012-ben is. A *Magyar Elektronikus Könyvtárban* közölt öt kötete közül az egyik Németh Lászlóról szóló tanulmányait tartalmazza. A MEK-sorozatban a Máriás-kötetekre nagyon sokan, a Németh Lászlóról szóló, *A magyar vigyázó* kötetre pedig négyezernél is többen voltak kíváncsiak.

Máriás József az *Irodalomtudományi és Stilisztikai Tanulmányok* 1984-es kötetében Németh nagybányai kapcsolatait vizsgálja, az *Erdélyi Féniks* 1991. áprilisi számában pedig a romániai színpadokon játszott Németh-dramákkal foglalkozik, *Adóssai vagyunk Németh Lászlónak* címen a *Korunk* 1991/3. számában a folyóirat Németh László-képének ellentmondásos alakulását elemzi, sürgetve, hogy az író születésének Nagybányán végre emléktáblával megünnepelt évfordulója „legyen kezdete annak a folyamatnak, mely újra beilleszti őt az erdélyi magyar szellemi élet áramkörébe”. Tanulmánya *Az író rejtettebb birtokán: írások Németh Lászlóról* (Székesfehérvár, 1992) című kötetben található. Szembetűnő a szerző önálló gondolatainak, következtetéseinek megalapozottsága.

A hitét és magyarságát, a *mysterium passionis* rá rótt szenvedéseit is nagy türelemmel, felelősségteljesen megélő irodalomtörténészről, kritikusról, a Németh László-kultuszt szervező organizátoráról indokolt vallomást is teszek, hogy miért tisztelem és szeretem, miért ajánlom könyvét a szakmai körökön túl is az olvasók figyelmébe.

Származásában kódolva volt a románság. A személyiségét alakító erőt, a magyarnak megmaradás zálogát az édesanyja jelentette a családban – az akkor még magyarabb korszellem és iskola közegében. A magyar tannyelvű iskola és a katolikus templom (a nevelés, a hittan, a ministránskodás) tette lélek szerint is keresztény, magyar öntudatú és identitású értelmiségivé. Számvető éberséggel szól arról, hogy a *Himnusz*t tiltó korban is Partiumban és Erdélyben eleven volt a magyar szellem. A mindenáron „érvényesülés”, a magyar identitás feladásának árán megszerezhető siker délibábjá még nem volt életvezető elv.

Témaválasztásában megtalálta az egyéni, megszólító erejű motivációkat, a vállalt téma- és kérdéskörök felkeltették személyes érdeklődését. Kötetének összeállításakor munkáinak

legjavát válogatta egybe, azokat az írásokat, amelyek szívéhez közel álltak, állnak. A könyv tematikus szerkezete, okfejtése és logikája szerint írásait három fejezetre tagolta. Az első, a *Klasszikusaink varázskörében* című fejezetbe kerültek azok az írók és művek, amelyek revelációként hatottak rá. Illyés, Németh László, Márai Sándor, Sinka István, Tormay Cécile munkásságának olyan részelemeit választotta témául, amelyekre mások eddig kevesebb időt és energiát fordítottak. A nyitány Illyés Gyula emlékét idézi. Nagy érdemének tartja a nemzetiségek sorsának bátor fölvetését. Németh esetében az írói-gondolkodói szemlélete és a nemzeti, az elszakított nemzeti közösségek sorskérdései iránti okos odafigyelés, értelmezés és jövőkép ragadta meg képzeletét. Korszakos jelentőségét két esszé is tudatosítja. Lényeglátóan értelmezi Szabó Dezső, Márai és Sinka megszenvedett üzeneteit. Márai szellemében hirdeti: „Az anyanyelv a legmélyebb sorsközösség.”

Ady értékelésében arra is föl hívja a figyelmet, hogy a velünk együtt élő nemzetiségekhez való viszonyulást nem csak, főleg nem csak az a levél igazolja, szemlélteti, amelyet Octavian Gogához írt. Már újságíró korában évtizedeken át azon munkálkodott, hogy az erdélyi könyvkiadás – másról, külföldről szó sem lehetett egy pártlapban! – értékes elemeire felhívja a figyelmet. Ez a törekvés jellemezte azokat az írásait is, amelyek a román irodalom könyveiről szóltak.

Érezhető, hogy mennyire fontos számára az *Erdélyi szellemi erőterek* című fejezet tárgyköre. Kós Károly otthont és kultúrát építő hűséges szolgálatát behatóan és érdemben értékeli, mert az erdélyi gondolat meghatározta világképét, érzelmvilágát és tudatát. A transzszilván gondolat híve, nagy tisztelője. Abban nőtt fel, érett fejével érezte meg csodálatos kisugárzását, identitásformáló, hagyományörző erejét.

A két világháború közötti erdélyi magyar irodalom az egyetemes magyar irodalom szerves része ugyan, de sajátos jelleggel, amint azt Kós Károly s mind a többi erdélyi nagy író megfogalmazta. Meggyőződéssel hiszi, hogy a *Kakukk Marcit*, vagy a Tamási-műveket, a *Napos oldalt* vagy a *Megnyugvás ösvényeit* csak erdélyi író írhatta meg. Mindez az *Erdélyi Helikon*

A személyiségét alakító erőt, a magyarnak megmaradás zálogát az édesanyja jelentette a családban...

csillagrendszerében maga volt a csoda, megismételhetetlen, utánozhatatlan transzszilván kisugárzás. Sokan megtapasztalhattuk, például a csíksomlyói búcsúban, hogy teljességgel másképp hangzik az elszakított részek templomaiban, a rendezvényein a *Himnusz*, a *Szózat* – mint az óházában.

Máriás József látókörében Reményik Sándor „Az erdélyi pástortűz őrizője”, a Lehet, mert kell korparancs képviselője. A szerző meggyőzően konstatálja a katedrán és a püspöki székhelyben egyaránt helytálló, a magyar megmaradásért küzdő Makkai Sándor érdemeit. Az Ady-örökséget felmutató *A magyar fa sorsa testamentumának*, valamint Nyíró József életművének és különös sorsának ma is érvényes tanulságait összegezi. Hangsúlyozza: Sütő életművében „lélegzik a lét reménye”. Jobb sorsra érdemes műveinek tanulmányozása iránymutatás lehet ma is. Ady és Németh László szellemét követve fürkészi a magyar sorskérdéseket vállaló Beke György erdélyi „barango-

lásait”, aki tudósításaiban szinte egymaga végezte el az erdélyi tájak felmérését, az egyes vidékek jeles embereinek számba vételét. (Beke legszebb, Beszterce megyéről szóló kötetének *Búvópatak* a címe.) Bertha Zoltán, az MMA akadémikusának *Erdély felé* című monumentumát és a szerző irodalomtudósi munkásságát sorstükörként értelmezi.

Az *Égtájak találkozása* című zárófejezetben is a magyar szellem megtartó szívósságáról tesz tanúbizonyságot. Domahidy Miklós különös életútját, rejtőző költészetét, a színpad nélküli drámaíró hagyatékát, alkotásainak recepcióját tanulmányban tárja elénk. *Idegen csillagok alatt* címen közöl fontos emlékezést Domahidy András két haza közötti ingajáratairól, írói munkásságáról. Domahidy Miklós *Könyörtelen idők* és Domahidy András *Vénasszonyok nyara* című regénye sokaknak jelenthet ma is újdonságot.

Különösen információban gazdag a záró esszé, amelyben a könyvszerző Miska János szépírói kettős kötődését, a diaszpórában élő magyarság anyanyelvének és hagyományainak megőrzését vizsgálja. Célkitűzése: emberség és magyarság összhangjában a nemzeti öntudat megerősítése. A kanadai magyar alkotók szekértáborának számtartójaként hitte és hirdette: az egyetemes magyar irodalom integráns részének tekinthető a Kanadában, és bárhol a világon létrehozott magyar nyelvű alkotás.

Máriás éber szemmel és tudattal fürkészi, hogyan lehetne – Sutarski Konrad *A haza kiterjesztése* című új könyvéhez hasonlóan – emberség és magyarság összhangjában, szellemben és lélemben megőrizni. Számadó gondoljai főképpen a Kárpát-medencei magyarság sorsában gyökereznek. Felfigyelt arra, hogy a „katolikus” egyetemesség kritériuma ellenére a „katolikus vagyok, utána magyar és végül román állampolgár” sorrendet a szlovák és a román klérusban, más sorrendben vallják, segítő kezet nyújtanak a többségi hatalom politikai törekvéseihez: az asszimilációhoz, a hegemonizációhoz. Szomorúan tapasztalja, hogyan gyengül a magyarok körében a papi hivatás, csökken a papi és szerzetesi utánpótlás, hogy már a székelység sem buzog a régi ütemben. Azt vallja, csodálatos, hogy II. János Pál pápát szentté avatták, Scheffler János, a vértanú püspök a boldogok sorába emeltetett, Márton Áronnak, Erdély nagy püspökének a kanonizációjára várunk, de mindez csak akkor válna valóban teljessé, ha életpéldájuk besugározná a magyar hívek életét.

Erdélyben a katolikus egyház a magyarság erős és megintgathatatlan védőbástyája volt. Most, a klérus a román nyelvű misékkal ezt a bástyát adja fel. A könyv szerzője abban nem hisz, hogy a magyar nyelvüket, hagyományait feladó, elcsökevényesedő, magyar öntudatú emberek a hitben hűségesek maradnak, mert sok más erő munkál azon, hogy templomaink kiüresedjenek. Nagyra becsüli a nyugati magyar katolikus missziókat, amelyek végvári küzdelmet folytatnak, őrálló hősként küzdenek minden lélekért. Könyvében a tehetségükkel kultúránkat, tudományunkat maradandóan gazdagító, szellemiséget felragyogtató írókról-költőkről, alkotókról, szellemi organizátorokról is szól.

Számba veszi Erdély, a Partium, a Kanadáig szétszóródott magyarság nemzedékeinek iránykijelölő kiválóságait, pedagógusait, köztük a szellemi-lelki tisztaság megőrzését szolgáló lelkipásztorokat is. Isten tudós szolgálói jel-emberek, nemcsak a rájuk bízott híveknek voltak jó pásztoraik, hanem sokat tettek minden rendű, rangú és vallású polgárért; emberségből és

magyarságból is jelesre vizsgáztak. A politikai emlékezet-ki-törölés, a damnatio memoriae korszaka után fontos, hogy ezeknek az embereknek a példája nemzedékeken át megmaradjon.

Máriás Józsefet emberi és szakmai érdemeiből sok fontos tudnivalót ismerhetünk meg könyvéből, amely a szerző intellektuális fejlődésének is története, a magyar hitfogyatkozás korában, kisebbségben felnőtt, vallásos és felelős magyar értelmiség nehéz útjának is dokumentuma. A szerző a Németh László-i „szellem embere”, a holtig tanulás képviselője. Máriás szakmai fejlődésének, értelmező készsége gazdagításának bizonyítéka a nagy elődök szellemében fogant könyv. Mottója lehetne a Czine Mihály által olyan sokszor és olyan nagy lelki biztatással idézett Ady-igazság: „A magyarság szükség és érték az emberiség, s az emberiség csillagokhoz vezető útja számára.”

Újságírói, szerkesztői, irodalomtörténeti munkásságának legfőbb ihletője: kisebbségi sors. Egészen Kanadáig ismeri a

nyugati, minden hibája, Mammon-hite ellenére is szabadabb, nyitottabb világot. Tudja, hogy a korábbi állapotokhoz képest számunkra is kinyílt Európa és a nagyvilág, felszabadult a szellem, a sajtó. A sokarcú nemzetközi tőke uralma alatt vilá-gunk és sorshelyzetünk is kétértelmű és sokarcú. Az „égi és a ninivei hatalmak”-tól, de a saját felelősségtudatunktól is függ, milyen mértékben akarunk és tudunk tehetségeikkel jól sáfárkodó, értékőrző és -közvetítő, jó esetben pedig alkotó értelmiségivé válni, lélek szerint is méltónak maradni jeles elő-deinkhez. A felelősség kérdésének mai értelmezése: tudunk-e úgy cselekedni, jó ügyekért összefogni, hogy utódaink meg-őrizzék irántunk a tiszteletüket, és felnézzenek eredményeinkre.

CS. VARGA ISTVÁN

Máriás József: *Az írás: szolgálat, Felső-Magyarország Kiadó, 2016*

Csiba Zsolt

Baán Tiborról

Ha nincs Isten, mindent szabad.

Fjodor Mihajlovics Dosztojevszkij

Baán Tibort munkássága a függőleges hagyományba helyezi. Szellemisége – többek között – Pilinszky János, Toldalagi Pál és bizonyos vonatkozásokban Hamvas Béla „fehér humorá-nak” világát idézi. Magyar entellektüel. Útkereső, balladisz-tikus életdrámáját befelé élő, kíváncsi szív ember... Konok munkálkodás, az igazság, az ima, a kegyelem csillámai: „*Ora et labora*”... Érzy a Kezdetlen és Végtelen mindenek fölötti erejét, felolvasztva magában a kortárs öncélúság dermesztő jégtábláit. Megszenvedti a látszatok hamis világát, de egyszer-smind ismeri az azon túli kimódolatlan derűt is, ahol a való-diság egyfajta színültig telt üresség formájában megnyilvánul... Sokoldalú alkotó, versek, haikuk, tanulmányok, összetett képi megnyilvánulások... Munkássága révén újra és újra megélhet-jük, hogy gyökereink keletiek, törzsünk európai és lombko-ronánk egyetemes... Földlabdás „életfa kabuki”-szerű kollá-za – mely a *Lombhullató idő* című kötetének borítólapján is szerepel – akár pusztai ihletettséggű, szakrális-monoteista

Ég-központú, turáni őskultúránk jelképes megjelenítésének is felfogható... Nézegetve József Attila sora jut eszünkbe: „*Vízcepp az Ég, viszi a szél.*”

Szomorúságra való hajlama, kreatív melankólia... A lelkiis-meret szavára hallgatni, még ha látszólag hátrányos is, feladni valamit, ha fájdalmas is, tisztességesnek maradni, még ha nehéz is... Az alkotó példamutatása által esetleg csökkenhet nyugta-lankodásunk a mindennapokban, és talán egy olyan élet felé vehetjük az irányt, mely kevésbé van kiszolgáltatva sikernek-kudarcnak, csüggedésnek-szalmaláng lelkesedésnek. A költő elegánsan, rezignált mosollyal, kicsit talán csodálkozva ellép a valamikor bizonyára erényeket csillogtató, de napjainkra egy-re inkább akadémiámmá váló, az igazságkeresést mára már gyakorlatilag nélkülöző – szellem nélküli, tehát szellemtelen –, hipermodernista „posztmodern” zsákutcája mellett, mely folya-matot az is erősíti, hogy világképe mintegy üdítően kívül marad a ma divatba hozott, túlragozott tévképzetek köreiből, például nem a kezdetlen kezdetének illetve a végtelen végének kuta-tásából alkotja látásmódját. Számunkra Baán Tibor a – szakrá-lis hagyományból táplálkozó – jövő embere a jelenben, bölcs önzés tehát részünkről, ha rábízzuk magunkat művészetére...

VASVÁRI ZOLTÁN

Az etnográfus költő

Két éve hunyt el Matyikó Sebestyén József

Matyikó Sebestyén Józsefet mint költőt, a siófoki Kálmán Imre Múzeum igazgatóját, a Kálmán Imre-kultusz nagyszerű éltetőjét és legfőképpen Siófok és a Balaton tudós helytörténészt tartják számon. De közismert az is, hogy több diplomája között ott volt az etnográfusi is. A debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen szerzett néprajzos szakképesítést Ujváry Zoltán professzor tanítványaként. A népi kultúra iránti elkötelezettségét családjában szívta magába, majd később olyan tanítómestere volt, mint Együd Árpád, elődje a Kálmán Imre Múzeum élén. Egyetemi szinten a debreceni néprajzi iskola kiváló hagyományai, Gunda Béla és Ujváry Zoltán professzorok szellemisége határozták meg szemléletét.

Mindezek fényében talán meglepő, hogy a hivatalos néprajzi szaksajtóban (*Ethnographia*, *Néprajzi Értesítő stb.*) sohasem publikált, nevét nem találjuk sem a *Magyar Néprajzi Lexikon*-ban, sem a *Magyar néprajz* nyolckötetes akadémiai kézikönyv sorozatában.

Néprajzi jellegű, etnográfiai és folklór adatokat is tartalmazó közleményeit, írásait helytörténeti, honismereti periodikumokban közölte (*Honismeret*, *Somogyi Honismereti Híradó stb.*).

Ónálló néprajzi témájú kötete egy született. Szeretett és tisztelt igazgató elődjéről, a tanítómesterének tekintett Együd Árpádról készített kismonográfiát, amely a debreceni egyetem *Folklór és etnográfia* sorozatának 96. darabjaként jelent meg 1997-ben (*Együd Árpád élete és munkássága*). A kötetben végigkíséri Együd életét és pályáját, részletesen bemutatva sokirányú tevékenységét, néprajzi munkásságát, példaértékű gyűjtési gyakorlatát, a nagyszerű terepmunkást. A kismonográfia születését néhány előtanulmány alapozta meg (*Együd Árpád*, portré, 1987; *Együd Árpád életútja és munkássága*, tanulmány, 1989). Ezekből jól nyomon követhető Matyikó munkamódszere, igényessége, témája kidolgozására fordított felkészülése, gondossága.

Még két kötetét tudjuk említeni, amelyben a honismeret, helyés művelődéstörténet és a néprajz határterületein mozgott.

Az első *A siófoki Népfőiskola történetéből* című tanulmánya, amely a Népművelési Intézet kiadásában jelent meg 1984-ben. A Népfőiskola története egyik kedves kutatási témája volt, amely egész pályáján elkísérte, több kisebb tanulmányt, közleményt is publikált róla. Egyben természetesen összekapcsolódott Együd Árpád munkásságának kutatásával is.

A másik ilyen, interdiszciplináris, nagy jelentőségű munkája a *Zsidók Siófokon*, amely először 2000-ben jelent meg a debreceni Ethnica kiadásában. 2002-ben szerzői kiadásban, átdolgozott, bővített formában is megjelentette, jelezve, hogy mennyire fontosnak tartotta ezt a könyvét. A mű egyébként 2011-ben a Publio gondozásában elektronikus dokumentumként is elérhető.

Az egyetemen szerzett néprajzi, gyűjtésmódszertani és muzeológiai szakismereteit kiválóan tudta kamatoztatni Siófokon

mindennapi múzeumvezetői munkájában, Siófok és a Balaton népi kultúrájának, folklórájának vizsgálatában. Lásd pl. *A Balaton környék tánc hagyománya*, *A balatoni népdalok világa és Népművészet* című összefoglalóit a 2013-ban megjelent *A Balaton* könyvében.

De egyetemi alma matere, szeretett és tisztelt professzora munkásságát is figyelemmel kísérte. Ezt jelzi többek között 1999-ben született recenziója *Ujváry professzor Népi színhátékok és maszkos szokások* című monográfiájáról (Nap Alapítvány Évkönyve).

A népi kultúra, a folklór mégis talán legnagyobb hatással költészetében jelenik meg.

A népi imákat sohasem mondták templomban, nyilvánosan, de megmaradtak egyéni és családi használatban...

Első verseskötete, az 1995-ben a debreceni Ethnica gondozásában megjelent *Nádasok zsoldára* szinte minden versének nyelvhasználatában, motívumaiban, toposzaiban ott van Siófok és a Balaton népi kultúrájának, folklórájának meghatározó, ihlető varázsa. Szép elemzését adta ennek Ujváry professzor a kötet elé írt bevezetőjében:

„A népi forrásvidék hasznosítása, a »Csökölyig fáj a fehér-gyász börtön« igazságszomja méltón feljogosítja arra, hogy higgyünk művészetében, akinek költészetét Jékely Zoltán, Takáts Gyula, Juhász Ferenc Kossuth-díjas és Keresztury Dezső Herder-díjas barátaim is rendkívül nagyra értékelték és becsülik mind a mai napig is – írta róla László Gyula. Nyelvi leleményei a helyi folklór elemire építkeznek és azt a »grand art« köreibe integrálják. Egyszerű költészetéről is beszélhetünk, amikor furcsa, zaklatott napjaink sietős, mindent elérni akaró, zsúfolt világában, s nemcsak így általánosan, konkrétan is mindennapjainkban gyökereznek. A Balaton, »Nagy-táj«, ahogy a néprajzosok fogalmaznák, már Matyikó Sebestyén József előtt is sok művészt, költőt, író, de különösen festőt, grafikusot vonzott és készített a táj sugallta gazdag érzélemvilág művészi kifejezésére.”

Laczkó András pedig a kötet egyik kiemelkedő fontosságú verséről – *Tőtisztulás* – készített mélyre hatoló tanulmányt (*Versvirágok III.* 2009, 88–102.).

Matyikó teljes költészeti életművén végigkísérhető a gyermekkortól magába szívott népi kultúra, folklór termékenyítő hatása.

Végezetül egy nagy jelentőségű folklórgyűjtéséről kell még szólnunk. Tudjuk, hogy Matyikó Sebestyén József élete végéig megszakítás nélkül folytatott néprajzi gyűjtéseket. Ezek nagy része még hagyatékában, kiadatlanul lappang. De egy gyűjtéséről maga is úgy gondolta, mindenképpen publikálnia kell.

Ez pedig síófoki és környéki (Andocs) archaikus folklórszöveg-gyűjtése: apokrif imák, regölések és búcsúénekek.

Ismeretes, hogy e folklorisztikai, művelődés- és vallástörténeti szempontból is kiemelkedő fontosságú, gyönyörűséges archaikus szövegcsoport létezését Erdélyi Zsuzsanna professzor asszony fedezte föl és kezdte értékmentésként összegyűjteni az 1960-as évek végén, és éppen Somogyban. 1969 és 1972 között majd 6000 ilyen szakrális szöveget gyűjtött össze, ezekből született meg csodálatos gyűjteménye, a *Hegyet hágék, lőtőt lépék* (1974, 1976, 1978). Majd öt követve Együd Árpád is számos ilyen szöveget lejegyzett.

Matyikó Sebestyén József e nagy elődök nyomába lépett, amikor szűkebb pátérija archaikus szakrális szöveganyagának gyűjtésébe kezdett. A gyűjtésből 2013-ban megjelent verseskötete, a *Takarónk a csillagos ég* utolsó fejezetében adott kataritikusan szép mutatványt (*Apokrif imák és andocsi búcsúénekek*). 16 apokrif imát, egy regölés-szöveget és 13 andocsi búcsúéneket adott közre. A szövegek bevezetőjében így vallott a gyűjtés anyagáról és szándékairól:

„Verseskötetem második része az általam gyűjtött folklórszövegek reinkarnációja a mai olvasó számára, erősen kapcsolódva az eredeti vallásos énekekhez és imádságokhoz. A népi imákat sohasem mondták

templomban, nyilvánosan, de megmaradtak egyéni és családi »használatban«, szájról szájra örökítve keletkeztek variánsai. A néphagyomány tükörcserepei ezek, amelyek gyermekkoromban, a szűkebb családi körben még elevenen éltek. (...) Úgy gondolom, hogy mindannyiunk közös örökségét jelentik e szövegek, melyek a vallási minősítést éppúgy megkapták a használat által, otthoni imádkozóiktól, mint a hivatalos egyház imádságai. (...) Úgy érzem, hogy a kötet első részéhez ihlető forrásul is szolgáltak.”

Matyikó Sebestyén József-re való emlékezésünket zárjuk a gyűjtemény egy meghatóan szép darabjával:

Én lefekszem kiságyamba

Én lefekszem kiságyamba,
Mint testi koporsómba,
Három angyal fejem felett,
Az egyik megőríz engemet,
A másik a szememet lezárja,
A harmadik a lelkeket várja.
Ámen.

NÉMETH ISTVÁN

A józan tehetség méltósága

Olvásónapló Sándor Mihály Vasutasból aranybányász című könyvéről

Sokszor nem volt könnyű a helyzetem, de született velem egyfajta józan diplomáciai érzék, az megsúgta, miként döntsék.

(Buzánszky Jenő)

Sándor Mihály könyvét, amelyben Buzánszky Jenővel való beszélgetéseit adja közre, 2012-ben egy napon kaptam meg Szilágyi Áron kardvívó olimpiai aranyérmének születésével. A televíziós közvetítések után olvasni kezdtem a debreceni tanár és sporttörténész Buzánszky-könyvét. Sándor Mihály, bátran mondom e szót, kitűnő sportkönyv-szerző, a futball szerelmese és értője. Számára is a labda körül forog a világ, s ez igen rendjén van. Nem áttolja történelmi és szépirodalmi ismereteivel elegyíteni a meccsekről és a labdarúgókról szóló krónikáit. Esetenként – s neki ez is megbocsátandó – nagyon emberien elérzékenyedik. Ilyenkor műveltségével jól titkolja e pillanatot. Hiába, művészi hajlamok nélkül aligha váгна bele bárki olyan élet-kalandokba, amikről lemondani nagyobb reménytelenség, mint megsokszorozott erővel folytatni kifulladásig. Van pár ilyen szenvedély az életünkben, közhely, hogy mind megannyi jó ügy, amire mellékesen már rátettük az életünket, anélkül, hogy ügyelve látszatokra, rendes polgárként tesszük a dolgunk, ha lehet a legpontosabban, atyaként, adóalanyként, mesteremberként, hazafi vagy más eszme-társként, ám teljes lényünk egy pillanat alatt átadhatja

magát egy teljesebb tevékenységnek, aminél nem létezik már más, ami inkább betöltené. Ady Endre verseinek hőse így gondol költészetre, csillagok alatti strázsákra, borra, nőre vagy éppen a vágyakozásra a labdatér és a csapat után, hogy legalább onnan ne vesse ki a sorshúzás. Sándor Mihály Buzánszky-könyvében a labdarúgásról szóló szövegrészek és az irodalmi utalások, rájátszások és párhuzamok szinte szimbiózisban élnek. Nézzük csak mindjárt az Ady-líra fényes fordulatait, hogyan színesítik a kérdéseket, amiket a szerző, Sándor Mihály tett föl Buzánszky Jenőnek:

„Kanyarodjunk vissza a magunk szerelméhez. Mikor mutatkozott be újsütetű kenyéradójánál?” (tudniillik a Dorognál 1947-ben) (60. p.)

„Miért a szép ámulások városában hangolódttatok rá a feladatra?” (tudniillik 1953-ban Párizsban a londoni 6:3 előtt) (167. p.)

„Melyik volt a kevésbé emberpróbáló, az ezüstöt átvenni a vesztes finálé után, avagy hazajönni és megmutatni a kudarcérett elkönyvelt medalliont a hőkölések népének?” (t.i. 1954-ben a berni VB-döntő után) (235. p.)

Nem egyszer maga Buzánszky is költői feleleteket ad, jól lehet nem biztos, hogy tisztában volt azzal, hogy például Jékely Zoltán híres *Futballisták* című versének reminiscenciájával válaszolt a könyv 58. oldalán:

„Gyermekkoromban arra mentem, amerre a labda pattant, »ma sincs fülemnek kellemesebb dallam a puffanásánál«. Igaz, mostanság mint-ha ritkábban hallanám az ismert hangokat, és ennek aligha a vénséggel járó szervi károsodás az oka.”

Viszont számtalanszor az Aranycsapat tagjaként is klaszszikusainkra hivatkozott Buzánszky Jenő. Például a berni döntőben elszenvedett vereség utáni állapotát jellemezve egy Kosztolányi-verssort toldott mondatába. Dombóvári öregdiáktól és vasutastól tán nem is olyan meglepő ezt hallani:

„Lehetetlen hozzászokni. A vereséggel akkor nézel igazán szembe, amikor egyedül maradsz, és megrohanak az emlékek. Harcolod velük a magad harcát, ezerszer és milliószor átéled minden keservét a 90 percek, »mint aki a sínek közé esett.«” (195. p.)

Aztán az aktív játéktól való visszavonulásának kezdetét a dorogi kispadon egy Berzsényi-citátummal festette le:

„»Partra szállottam, levontam vitorlám«, aztán valahol el kellett kezdenem az edzői mesterség gyakorlását.” (275. p.)

E könyvismertetőmet s az ismertetett könyv alapján Buzánszky-portrémat akkor is hiányérzet nélkül el tudtam volna készíteni, ha kizárólag stilisztikai szempontok vezetnek. S ami ennél is meglepőbb, semmi nem maradt volna ki a jobb bekk pályafutásának állomásaiból s a legendás mérkőzésekről.

Sándor Mihálllyal együtt e nyáron már csak Buzánszky Jenőt faggathattuk, mi történt velük, az Aranycsapat tagjaival életük során? A többiek, a társak, már nem éltek, legalábbis kézfogásközvetben, hanem – ez sem kevés – a szurkolók szívében.

Buzánszkyt nem tartották a szerzők olyan hívónévnek, mint a rendhagyóbb személyiséggel megáldott, megvert Puskást, Kocsist vagy Czibort. Grosicsról is írtak könyvet már. Buzánszkyról nem keringett annyi anekdota, látszólag visszahúzó-

dóbb volt. Nagyon szerette a gyerekeket, sok veszélyeztetett sorsún is segített. Grosics az MDF színeiben politizált 1990-től, Buzánszky inkább – úgy mondanám – beírte hazafiasabb közszereplésekkel (pl. az összmagyar futballgálán). Grosics a fővárosba került, Buzánszky Dorogon művelte kertjét tovább. Mindkettejükéről stadiont neveztek el – a kapusról Tatabányán, a bekről Dorogon. Két vidéki fellegvár... Együtt s egy időben kapták meg a Nemzet sportolója kitüntető címet.

A labdarúgót és a költőt teljesítményei alapján válogatják be az ország hírnevét reprezentálandó keretbe.

A Duna TV-én szívszorítóan szép portréfilmet láttam róluk. A leépült Puskás körül ültek a Kútvölgyi kórházban, ahol az órák Öcsinek már nem mutattak időt. Ha zenészek, írók el tudják képzelni, micsoda együttesek és szerkesztőségek alakultak már az égi termekben és kávéházakban, úgy Grosics is derűvel beszélt arról, fölkészült arra, hogy újra az Aranycsapatban rúg majd legközelebb labdába. Megható és fölemelő volt a Fekete párdüctől. Még ha előre is látta, hogy egymagára hagyja így Buzánszky Jenőt, aki számomra szintén ugyanilyen egyszerűen, de láttatóan, olykor költőien is fogalmazott. A legkevesebb teatralitást tőle láttam.

Buzánszky maradt az Aranycsapat legvidékibbnek mondható tagja. Nem érték-kategória e felsőfokba helyezett jelző, ám mindenképpen egyfajta más minősítés és minőség, no nem a többiekkel szemben, ám mindenképpen a társak mellett. Lássuk csak mennyiben, az irodalom most csak példa legyen!

A vidéki sportoló, ha a nemzeti válogatottba bekerült, az nem jelentett kevesebbet, mintha valaki költő, aki Pécssett, Kaposváron vagy éppen Gyulán alkotott, s költeményeit a *Hét évszázad magyar versei* közé vette fel a szigorú szerkesztőbizottság. A labdarúgót és a költőt teljesítményei alapján válogatják be a mindenkori szűkebb, az ország hírnevét reprezentálandó keretbe. Sokáig mind a kiadók, mind a futballpályák világában az volt a jellemző, hogy fővárosinak, budapestinek lenni behozhatatlan előnyt jelentett. Vidéki írástudó művészek és labdaművészek számára a karrier szempontjából jóval inkább a fővárosi lehetőségek elnyerése volt az áhítottabb, magasabb grádics. Nem volt ebben semmi kivetnivaló, ha a nagyvárosi lét és közeg megfelelt a törekvő fiatalok igényeinek, s alkatának. Gondoljunk csak el, a főváros nélkül mennyire csonka maradt volna megannyi vidéki tehetségünk s lángelménk – Vörösmarty, Petőfi, Arany, Ady, Babits, Weöres, Nagy László – pályája, hogy élő kortársakat most ne említsek. Mégis, akadtak mindig, akik ott szerettek élni, ahol megszülettek. S mégsem érezték magukat a peremen vagy a pálya szélén. E hűséges kevesekről valahogy sohasem akaródzott olyan parádés tudósítás és hangos laudáció készülni, mint a fővárosi sztárokról, akik a siker fényében lehettek büszkéek győzelmeikre. A vidéken született és életművet valóban vidéken is földel alá hozott költők közül mindig vonzott a pécsi Csorba Győző, a kaposi Takáts Gyula, Papp Árpád és a gyulai Simonyi Imre versvilága. A labdarúgók közül ugyanígy érzek azok iránt, akik a vidékükön otthonérzetük elhagyása és kockáztatása nélkül össze tudták egyeztetni a személyes létezés ismerős kereteit a hivatás által felkínált – természetes,

Buzánszky Jenő

emberi vágyakból fakadó – távlatok vonzerejével. Nem kicsinyke dilemma ez, igazi sorskérdés, morális felvetés. Vidék vagy főváros? Mi a fontosabb: egy megfoghatatlannak tetsző érzelmi kötődés vagy a józanul számító érdek? Vidékié írom a sorokat. Ady Endre sem csupán a vidék lehúzó erejét látta verseiben, de az Ugar életerejét is, amely arra vár, hogy legalább olyan kedvvel és akarással lásson hozzá a rajta élő, mint azok, akik a távolabbi francia fővárosban vállalkoznak körútjaik fényárba úsztatására és szellemi és anyagi gyarapodásra. Milyen jó, hogy itt vidéken nem csupán káromkodni, de füttyörészni is lehet, s még azt is, ami ezen túl van: nem temetni a nótát, de művelni a csodát. A költőinkből mindig válogattam magamnak – koronként – aranycsapatot. Mindig befértek a vidéki poéták. S milyen jó, hogy az Aranycsapatunkban – Szepesi György nevezte el így a helsinki olimpia után Pus-kásékat – is volt és van egyetlen vidékié valaki: Buzánszky Jenő... Vele kezdődött Grosics után a mezőnyben játszó – nem csupán képletesen imába foglalt – névsora. (341. p.)

...most akár jóvá is tevődhetett
ama utóbbi, rossz emlékezetű
csehszlovákok elleni vészes mérkőzésünk.

Buzánszky Jenő 1925. május 4-én született Pannóniában. Szülővárosának, Dombóvárnak, Tolna megyében mindig is megvolt a maga szellemi kisugárzása. A kis Buzánszky akkortájt kezdte elemista tanulmányait, amikor a városban megalakult a Vas Gereben Irodalmi és Művészeti Kör. A vidéki társaságnak tagja volt Babits Mihály, Holub József, Sárdy János és Illyés Gyula. A gimnáziumban, az Esterházy nádorról elkeresztelt alma materben, ahol Jenő bácsi érettségizett, tanított régen az a Szmodics Zoltán tanár úr is, akiről Juhász Gyula Szimák Zoltán alakját mintázta *Orbán lelke* című kisregényében. (Abban a szépprózában ugyan a vidéken vergődő értékembereknek a világával szembesülünk.) A göllei író, Fekete István szintén igen szerette s emlegette írásaiban Dombóvárt és a vidéken kanyargó Kapos folyót. Humánus orvosok, verselő és tudós tanárok kisvárosa volt Buzánszky szűkebb pátriája, annak is az Újdombóvár nevű része. Itt rúgta a labdát már 1938-tól igazolt játékosként. (29. p.) 1946-ig a Dombóvári Vasutasban, ahonnan egy évadra a Pécsi VSK-hoz szerződött. A dél-magyarországi kitérő után talált haza a Dunántúl északkeleti csücskébe, ahol a Dorogi AC tizenegyében mutatkozott be. (19. p.) Vasutasból – aranybányász lett a nehézsorsú szénbányászok között, ahogyan Sándor Mihály Buzánszky Jenővel készített beszélgetéseinek címoldalán olvasható. „12 ezer ember dolgozott akkoriban a Dorogi Szénbányák Vállalatnál.” (33. p.) Már Tolna megyei kamaszként rendkívül gyors volt, a 100 métert 11,3 másodperc alatt futotta. Akár a lengyelek Latoja. (Mindketten korán kopaszodtak, Jenő bácsit egy magas homlokú komikus után Kazalnak becézték.) Letelepedett, megnősült Dorogon. 1973-ban háza mellé telket is vásárolt, azon 12 tő rózsát nevelt, s itt jól érezte magát Lord nevű farkaskutyájával. Mintha egy jellegzetes, de meg nem született Jammes-verset olvasnánk – természetesen – Kosztolányi Dezső fordításában. A francia és a magyar költő rengeteget tudtak a vidékről. Csakúgy, mint az orosz Csehov. S azzal is tisztában voltak, hogy hol ér véget a surranópálya előnye, s hol kezdő-

dik az istenhátamögöttség. Az utóbbit már nehéz elviselni ugyanis stimuláló szerek s mámor nélkül. „Ha mindenkiért (t.i.: poharát) leküldeném a torkomon, négykézláb másznék haza, vagy régen az öröklétben botorkálnék.” (35. p.) Utóbbiból Buzánszky nem kért. Sikert és mellőzést egyaránt jól tűrt. A művészlétből is ismerős a csapdahelyzet: mihez kell nagyobb elszántság: az ünneplést a helyén kezelni vagy a kudarcot elviselni? (A kérdés költői, ami, ugye, nem eldönthetetlen...)

A vidék, tudjuk jól, unalmas is lehet. Rilke szerint a gyermekkor hosszú délutánjai is vontatottan telnek. Hát még a vidéki gyermekek délutánjai – gondolnánk, aztán még sincsen így. Buzánszky Jenő kiskorában nem ismerte a bezártság kárhozatát. Így mesélte Sándor Mihálynak el az egyszerre kedves és hasznos időtöltését: „Ha volt csöppnyi időm, rúgtam a gömbölyű tárgyak valamennyi fellelhető formáját. Apám teniszlabdával lepett meg, tizenévesen annak segítségével igyekeztem csiszolni technikámat, télen az előszobában. Aligha tudatosan, sokkal inkább ösztönösen skáláztam. Dekáztgattam, fejelgettem, a fehérre meszelt falról a visszapattanókat mellettem vettem le, ilyesfélét gyakoroltam odabenn. Édesanyám nagy bánatára.” (57.p.)

Érdekes rítusai vannak a vidéki városkáknek. Kosztolányi Dezső versben és regényben egyaránt ábrázolta a lakosság azon szokását, hogy kísétálnak a délutáni-esti vonat elé a polgárok. A misékkal és az istentiszteletekkel együtt adott egy-egy hétvégi labdarúgó mérkőzés is struktúrát a vidéken telő időnek. Buzánszky Jenő ragaszkodva emlegette ezt is: „Gondoljon bele, a 12 ezres bányászfaluban rendre 4–5 ezer, olykor pedig 8–10 ezer néző izgult a meccseken! Rengeteg stadionban szerepelhettem a hosszú pályafutásom alatt, mind közül a dorogi aréna szívemnek a legkedvesebb, a gyepszőnyege valamennyi fűszálát ismertem.” (59. p.) (Nota bene: Buzánszky a települést még csak nem is kisvárosnak, bányászfalunak nevezi.)

A vidék minden lehúzó erejével dacolva (lásd még Németh László epikájában) a csodák is megjelennek. Akár kisvárosban, akár tanyán. Csáth Géza novellisztikájából tudjuk, hogy vidéken mítosz a szilvásgombóc is. Hát még, amikor a nagyvilágból odaérkezik egy utazócirkusz (a cirkusz itt nem pejoratív értendő), egy vagy több híreseMBER – lásd: a vidéki futballpálya gyepére kifut egy messi földről érkezett futballcsapat. A Dorog 1962 nyarán az úgynevezett Rappan-kupában indulhatott, s a hazai meccsein három győzelmet aratott, sorrendben a Padova, az FC LA Chaux-de-Fonds és a Spartak Plzen ellen. Itália, Svájc és Csehszlovákia sportküldötteinek nem csupán méltó, de náluknál sikeresebb vetélytársai lehetnek lélekben még a dorogi labdaszedő gyerkőcök is.

Főváros és vidék... Versus – illeszteném a kapcsoló kötőszó helyére. Mivel nem csupán futballcsapatokat verbuváltak ilyen kiválasztási szempont alapján, de létezett vidék legjobbja titulus is, ami afféle vigaszdíjnak számított, hiszen feltételezte, hogy fővárosi alakulat nyeri a nemzeti bajnokságot úgyis. S utóbbiban volt is a múltban valamiféle igazság. Az viszont méltánytalanság számba ment, hogy a megkülönböztetés valóban létezett. A könyv 61. oldalán valósággal lajstromba szedte Buzánszky azokat a jelenségeket – a közlekedési eszközöktől az öltözők állapotáig –, amelyekben manifesztálódtak a különbségek: „...sűrűn köszörülték rajtunk pennájukat a fővárosi firkászok. Hecceltek bennünket, hogy csórók vagyunk, idegenbe teherautóval járunk, nem autóbusszal, mint a pesti nagymenők. Bizony, így történt, döresség volna tagadni.” Kosztolányi Dezső újságíró regényhőse is vidékről nagyvárosba vágyik, s bizony, el is menekül

a kipányvázott lelkek közül. Teljesen érthető lett volna, ha Buzánszky Jenő szintén elcsábul egy fővárosi klub ajánlatára. De ez meg éppen nem így történt. Bizony joggal idézte a kötet 106. oldalán Sándor Mihály Arany János verssorát: „Egy, csak egy legény van talpon a vidéken...” A vidék itt nyilvánvalóan nem melléknév, hanem főnév. A Pesten kívüliséget jelenti. Nem is kellett sokat hozzáfűznie Buzánszkynek: „...bár többen a társaim közül nem a fővárosban látták meg a napot, például Grosics, Lóránt, Czibor. Csak további megszorításokkal igaz a fenti kitétel azért is, mert tudvalevő, hogy Szojka Feri salgótarjáni, Sándor Csikar szegedi, Fenyvesi Tüske jánoshalmi születésű, és Feri barátom sohasem hagyta el Tarját.” (107. p.)

LBuzánszky Jenő lehetett volna 50-szeres válogatott is. Csak még egy meccset kellett volna kapnia. A fővárosi Baróti Lajos nem hívta be a keretbe, nem cserélte be percekre sem, hogy hivatalosan is elmondhatta volna magáról: félszázszoros válogatott... Jenő bácsi józanul tette a nehezen magyarázható tény, mint végleges kartotékadatát – a helyére.

Azt hogy ki volt s ki lehetett a labdarúgásunkban Buzánszky Jenő – válogatottságainak számán, sportdiplomáciai sikerein túl –, hogy vidéki csapatának a teljesítményét csak elismerni és csodálni lehet. Ahogy mondják, az annalesekben csak ennyi áll, s fog is állni: „Ne hagyjuk figyelmen kívül a tizenhét évadot sem, amelyet megszakítás nélkül húztunk le az NB I-ben. Méltatást érdemlő továbbá, hogy 1949-től 1957-ig számított időszakában egyszer sem kötöttünk ki a tizediknél rosszabb pozícióban. A magyar foci hőskoráról beszélnek, amikor nem kontárok püfölték összevissza a labdát, hanem valamennyi ellenlábasként gigászok sziporkáztak, pazar technikai repertoárral felvértezve...” (70. p.) S ez már vidéken nem az a fajta csoda, amikor a nagyvilágból svájci vagy olasz csapat érkezik helybe, hanem amikor a vidék teremtette a saját csodáját, s azt Padovától az üveghegyeken túli kantonokig mindenütt tiszteletreméltónak és becsülendőnek, főhajtásra érdemesnek tartanak az emberek.

A stílus maga az ember, hogy szállóigével éljek, és valóban: Buzánszky Jenő „életgyónásának” szinte minden bekezdésében ott van az a filozófikus szemlélet, amellyel maga körött

a világot figyelte, befogadta, s amelynek oly sok örömet adott az emberek között tehetsége révén. Életének, mesterségének bölcselete is van, ami eltanulható, el is tanulandó. Állítólag az egész Dunántúl a maga kicsiny hegyeivel, dombjaival, játékos völgyeivel és tavaival derűre hangolja a kedélyt, s nincs ebben semmi hamisság, áltanítás, ha meggondoljuk, az itt élő valamennyi népet – bárhonnan is jött – egymásba olvasztotta, a diófák alatti arany borocskával összebékítette ez a táj. A római légiós ha veterán lett Pannóniában, dehogy is akart Rómába visszamenni már, itt épített tuszkulániumot. A honfoglaló eleink is szívesen művelték szüleiket az itt talált szlávokkal. Itták a táj arany borát. Illett hozzá Horatius. Akár latinul olvasta valaki pincéje előtt, akár magyarra átültetve. A carminák ismerősek voltak a fülnek s a szívnek. Sándor Mihály is észrevette Buzánszky alkatában, habitusában, hogy híve ama arany középszernek. Emígy kérdezte a labdarúgót arról az időről, amikor döntenie kellett, leigazol-e a Honvéddhoz:

„Szokása szerint figyelt a horatiusi mértékletesség elvére?”

Buzánszky válasza – bár jól tudtuk, hogy nemet mondott arra, ami mindenki másnak tán a legnagyobb lehetőség lett volna az életében –: „Mondjuk. Maradtam a provincián...” (75. p.) S azt is tudjuk már, hogy egyáltalán nem lett provincialista... Nem csupán játékindelligenciája volt, hanem műveltséget is gyűjtött. Beszéde teli van népi elevenségekkel: szólásokkal és szóláshasonlatokkal, s az állandósult szókapcsolatok is ugyanúgy megtalálhatók, lásd a fentebb már idézett költőktől kölcsönzött fordulatait. Álljon itt belőlük egy csokor:

„...az Antikrisztusnak is nekimentem volna, amikor a hazámat képviselve pályára léptem.” (63. p.)

Amikor nem lett második a nemzeti bajnokságban a Dorog: „Harangoztak az ezüstünknek”. (85. p.)

„Czibor a futball trubadúrja volt, nem iparossegéd.” (136. p.)

A berni döntő után „...sötétben kullogtunk haza, mint a haramiák.” (238. p.)

S azután is: „A családunkat a tárcánkban őrzött fényképekről láthattuk, utaztunk, futballoztunk, majd cihelődöttünk tovább, akár a sátorozó oláhok Erdélyben.” (256. p.)

Amikor edző lett Dorogon: „nem alakítottam az irgalom nélküli prelátust, ám mikor kijelentettem, hogy X játszik, Y meg a padot melengeti, akkor úgy is történt.” (276. p.)

S amikor befejezte: „Hiába kapacitált Kutas István, hogy vállaljam el a Tatabánya vagy a Pécs szakmai irányítását, letettem a lantot.” (285. p.)

Az öregfiúk válogatottját, amelynek oszlopos tagja volt, a következő eufemizmussal illette: „élemedettek kompániája”. (293. p.)

Buzánszky Jenő labdarúgónak ha a művészvilágban keresném testvérműzsáját, a józanság és a méltóság lángelméi között találnám. Nem tudok nagyobb, becsülőbb jelzőket rá, mint azt, hogy józan, s azt hogy, méltóságos. Ciceroi értelemben: „Az embereknek, akik mértékletesen és józanon élnek, az álmuk rendszerint beteljesedik, mikor annak ideje elérkezt.” – idézte Cicero Sándor Mihály a 104. oldalon. A dombóvári kisfiú álma valóra vált. Kitárult, tágult és kiteljesedett előtte a világ. Buzánszky gyermekkorában a vidéki magyar otthonokban a legtávolabbi szépségnek, amit elérni mégiscsak fontos volt, de még realitás: az az olasz Velence volt. (Később a társadalom legszélesebb rétegei számára az adriai út, a canalek, a Szent Márk tér s a Rialto csupán illúziók lehettek.) Kosztolányi Dezső regényében a szerencsétlen sorsú családok tagjai nem jutottak csak el a vízvárosba. A humánus Novák tanár úr, aki öngyilkos lett, és jóságos rokona, Pepike. Pedig készültek már a vonatútra. Buzánszky Jenő és csapattársai szerencsésen odaértek Velencébe. A zseniális jobb bekk beérte annyi szabadságérzettel, amit a hivatalos küldöttség tagjaként beszívhatott magába. Józsan maradt. Puskás Öcsi 1953-ban, mint aki megrészegült, elmaradt a társaktól, akik aggódva, s a büntetéstől előre megszeppenve várták a bohém csodacsatárt:

„A szárnyas oroszlán alakjáról mindig felidéződik bennem Puskás esete, aki egyszerűen elpárolgott mellőlünk. Vár rá a vonat, mozdonya száguldásra kész, majd' szétfeszíti a gőz, az elhárítók az öngyilkosság határán, ő meg sehol. Mindenki azt hitte, dobbantott. Amikor visszatért, vigyorogva közölte, gondolozott kicsit a lagúnák hullámain.” (36. p.)

Sándor Mihály, akinek tollába mondta Buzánszky Jenő az életét, nem szerepel a könyv borítóján. Azért csak köszönjük meg neki ezt a szolgálatot, hogy a labdarúgás iránti szeretete, sporttörténeti tudása és tágabb értelemben vett intellektusa Buzánszky Jenőnek méltó beszélgetőpartnerévé tette.

Aranylábjegyzet 2016 nyarán

Kedves Búvópatak-Olvasó! Bizonyára együtt örültünk az elmúlt hetek sporttörténeti eseményeinek, amelynek képsorai a televízióból érkeztek Franciaahonból. Labdarúgó válogatottunk nem csupán kijutott az Európa-bajnokságra, ám ott csoportgyőztesként a legjobb tizenhat közé verkedte be magát, kiejtve a számos téren fejlettebb szomszéd ország csapatát, megelőzve még a harmadik mérkőzés után a végső győztest, Portugáliát, s a velünk együtt meglepetésgárdának emlegetett Izland tizenegyét.

Átélttem hajdanában azt az eufóriát, amely a Népstadionban fogott el több tízezer társammal együtt, mikor 1977-ben a Szovjetuniót majd Bolíviát, s 1981-ben Romániát győztük le a zöld gyepen. A világvérseny döntőiben aztán persze mindannyiszor csúful leszerepeltünk, s tartós öröm helyett csak a lehorgasztott fej szomorúsága és az addig lelkes szív keseredettsége maradt. Ám e nyáron először élhettem meg azt a folyamatos jó érzést, amelyben nem volt részem mindeddig. (Következtetni tudtam édesapámék élményére, amelyet az Aranycsapat több esztendőes veretlenségi sorozata váltott ki belőlük.)

Kedélyállapotunk országos megvidámításához elegendőnek bizonyult e siker. Föl tudjuk-e fogni? Én mindenesetre néhány rosszindulatú reagálást képtelen voltam elhelyezni, mivel így vagy úgy politikai kontextusba helyezték a siker vagy a belgák elleni vereség okait. Thierry Henry szerint a gólok nem hazudnak, s nem értem, hogy kapcsolódhatna össze az öröm az érdekek indulatával. Emberként, drukkerként vagy uram bocsá' íróként nem ily anyagból vagyok összeszöve. Hadd haragudjak egyszer a kedvszegőkre.

Jó kedvvel dedikálom e recenziómat hát a *Búvópatak* olvasóinak. Buzánszky Jenőről az eddigi legátfogóbb pályaképet olvashattam a debreceni szerzőtől. Sándor Mihály postájával Jenő bácsitól még egy dedikált fotót is kaptam a cívis városból (csatolom írásomhoz).

Tisztelője, csöndes bámulója, szelíd irigye vagyok visszahúzódozó költőként az Aranycsapat szerény, munkabíró, öröktevékeny klasszisának, Jenő bácsinknak, aki sztáralúlőrök nélkül művelte világszínvonalon mesterségét vidéken is. Ez az iránta való becsülésem csak nőtt 2015. január 11-én bekövetkezett halála óta. Esztergomban hunyt el. A Szent István-bazilika altemplomában nyugosznak hamvai Puskás, Kocsis és Grosics hamvainak végképp összebékelt közelében.

A szépprózában legfőképpen Mándy Iván és Esterházy Péter, az esszében N. Pál József, a sporttörténet-írásban többek közt Sándor Mihály vont le már eddig is figyelemreméltó, megszívlelendő, több mint játékemléti tanulságokat számomra sport és sors összefüggéseiről. Bár elleshetnék én is tőlük valamit, ami tanulságos, elegáns is. Lám: Marseille. 2016. június 18. A futball ugyan csupán játék, ám amit általa megélünk, az időről-időre a legtöbb. Vértelenül magunk előtt láthatjuk legsajátabb sorsélményünk pólusait. Nem kell hozzá Mohács (1526. augusztus 29.), csak az a másik Marseille (1969. december 3.). S most akár jóvá is tevődhetett ama utóbbi, rosszlemlekezetű csehszlovákok elleni vészes mérkőzésünk. Buzánszky Jenő egész derús-dolgos pályája int, hogy az egyik szélsőségek fele sem, de egészen eddig a derűig hagyjam csak bátran sodortatni magam.

Tudományosabb, ha scientific

Szóról szóra

KURTA MISKA ROVATA

Mármint a valamiféle tudományosság, ha idegen szóval mondjuk. Hitelesebb! Nekik.

Nem, nem nekünk!

– A traumatológiára jöttem – mutat a beteg a kórodában arra az osztályra, amelyre kiírták magyarán (véletlen még kint maradt?), „BALESETI SEBÉSZET”.

Nem, őneki azért sem.

Psichiátria – ez, persze, finomítás is – elme helyett.

Psichológia – mi más, lélektan.

Geográfia? Földrajz.

Geológia: hogyan, földtan. Sőt, újabban geology!

– Haladni kell a korrallal, haladni!

Haladjunk.

Az agrárius értelmiség mi más, mezőgazdász, sőt, gazdász (társadalom).

*Nincs saját szava a mértanra
szinte senkinek. ...Mi mért tagadjuk le,
hogy saját szóval tudjuk megnevezni?*

Művelődésszervező – mondja, aki *andragógia* szakon éppen végzettként 2013-ban nem kap állást, ezért csecsebecsét (encsembencsemet) árul a csecsebecseboltban (encsembencsem-üzletben).

Andragógia: az idegen szavak szótára nem ismeri! A világhálón csak ráakadunk: felnőttképzés, felnőttnevelés, felnőttoktatás... Csak hát az *andragógia*... olyan tudományos! Szinte elérhetetlen. Nem is kellesz senkinek! Ha ilyen magasra teszük eléd a...

A bilit.

– Belenyúltál?!

– Nem, beleért a fülcimpám.

Az, érthetetlen. (Mert erre megy ki a játék? Hogy csak ők értsék? A legjobbak? A legműveltebbek? A csóró: minek?!)

Legalább ilyen jó, amikor szaporítjuk a szót – egyenesen a műveltebb, hogyan, idegen, kultúrember (hohó, tudálékos...) módon pl. kettőzve a fölösleget.

– Effektíve jól vagyok! Efektív ez így nem mehet tovább...

Sóműsor, azaz show-műsor... Mintha a kettő nem ugyanaz lenne. Persze ha sózni akarsz a levest, mert sajtalan (=sótlan), hogyan. Amúgy... Efektíve sótalán (=sajtalan); promt tegnap; grósz-grósz-grósz óriás...

– Lelki, pszichológiai oka van – „azaz” pszichológiai értelemben... (Mármint hogy lelki és lélektani? Tani, tani... tanítani! Köllene. Mint a minap mondtuk volt!)

Tesztellenőrzés. Ellenőrzése (vizsgálja, vizsgálata, vizslatása, mérlegre téve) az ellenőrnek, netán az ellenőrzés maga. Csak a testén át. Teszt-test... Benned, mucus.

„Kipróbálta és tesztelte” a vb jegét a magyar korcsolyázó a dunai tévé bemondója szerint börtelő hava 24-én az esti órákban a sport nevezetű híradásban.

Magyarul is lehet kettőzni, fölöslegesen szaporítani a szót. Más ne mondjunk – példának okáért – körgyűrűt mondunk (valaki nem kitalálta?! valaki hivatalos személy a Hivatalok környékén), ami egyszerűen... útgűrű. Sőt, gyűrű – a dajcsnak egyenesen ring.) Általában város körül. Minálunk is: a gépkocsi-kereskedés hol van, na, hol? Az Útgűrű ennyi és ennyi szám alatt. Hogy senki se mondjon, írjon útgűrűt, mert hogy az (hivatalosan) körgyűrű. Köre a gyűrűnek, föle a tejfőlnék. Teteje a tétnek, alja az aljnak.

De mégis – de, avagy mégis helyett...

A gyakorlatban, praktikus nézve – hallod a hangládából kiszóló saját szájából. *Practice historice, amice.*

– Ez a helyzet, mondhatni a szituáció, különleges...

Nincs saját szava (pl.) a mértanra szinte senkinek. Az ánglus nyelvén geometry, németjének Geometrie, francúzul géométrie, taljának (egyenest a latinból) geometria... Mi mért tagadjuk le, hogy saját szóval tudjuk megnevezni?! Hogy kiderüljön, ennyivel gazdagabbak vagyunk? Biza – tetszik, nem – műveltebbek? Többre képesek? Másfelől nézvést: miért jobb szegényebbnek lenni? Elszegényíteni magunk. Lerongyolódni. Legatyásodva az utolsó... vadidegen szóig.

Legújabb! Cikk, címe: „Kultúráról és műveltségéről”. Mintha a kettő nem ugyanaz volna. (Vóna, vóna.) (Lehetne!)

Első a tudomány! A science... (tudása).

Mi lenne, ha komolyan vennénk? Hogy: tudjunk. A magunk nyelvén.

Amelyen (mellyel) – amelyiknek köszönhetően – a legmeszebb jutunk.

Már ha akarunk.

Búvópatak

Polgári, kulturális és társadalmi
havilap – www.buvopatak.hu

Alapító, főszerkesztő: CSERNÁK ÁRPÁD

Tervezőszerkesztő: CSERNÁK BÁLINT

Főmunkatárs: FARKAS JUDIT

Olvassószervező: Tamásné Horváth Katalin

Munkatársak: Gera Katalin,

Németh István, †Papp Árpád, Sarusi Mihály

Nyomdai munkák: Pethő Kft, Kaposvár, Dombóvári út 1.

Felelős vezető: Pethő László

Sokszorosítás ideje: 2016. augusztus

Sokszorosítás sorszáma: 8/2016.

E-mail: posta@buvopatak.hu

ISSN 1588-9335

Kiadja: BÚVÓPATAK ALAPÍTVÁNY

Kaposvár, Somssich P. u. 11–13. I./12.

A kiadásért felelős: Csernák Árpád

A Búvópatak Alapítvány számlaszáma:

10918001-00000012-93920004 UniCredit Bank Hungary Zrt.

Magyar szurkolók a 2016-os franciaországi Európa-bajnokságon

Újra az újságárusoknál a Búvópatak

A Búvópatak az egész országban – Budapesten és a megyeszékhelyeken – kapható az újságárusoknál. A lap éves előfizetési díja 5000 Ft. Megrendelhető az impresszumban olvasható elérhetőségeink valamelyikén.

TÁMOGATÓNK

Nemzeti
Együttműködési
Alap

